د اسلام دویم خلیفه،

جلیل القدر صحابي،

عمر فاروق رضي الله عنه

مبارک سیرت

د خپرولو شمیره: .... (۲)

Ketabton.com

لیکوال : حبل الله (المتین)

کال : ۱۳۹۸ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب پېژندنه:

نوم : -------------- د عمر فاروق (رضي الله عنه) سیرت.

لیکوال او راټولوونکی: ----- حبل الله (المتین).

ژباړن : -------------- خپله لیکوال.

ټایپ : -------------- حبل الله (المتین)

ډیزاین او PDF: --------- N. RASOOLI

کال: --------------- ۱۳۹۸ هجري لمریز

د خپرولو شمیره: --------- (۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان: .... صفحه
د عمر فاروق رضي الله عنه د سيرت (۱) برخه: ---------- (۱)
پيژندنه ---------- (۱)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲) برخه: ---------- (۲)
د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل: ---------- (۲)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت (۳) برخه: ---------- (۵)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۴) برخه: ---------- (۶)
د عمر رضي الله عنه هجرت: ---------- (۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۵) برخه: ---------- (۷)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۶) برخه: ---------- (۸)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۷) برخه: ---------- (۱۰)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۸) برخه او د هغه کرامات: ---------- (۱۲)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۹) برخه: ---------- (۱۴)
د الله جل جلاله ولي جوړيدلو لپاره شرطونه: ---------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۰) برخه: ---------- (۱۴)
کرامت زړه سوی، او د خپل رعيت سره مينه: ---------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۱) برخه: ---------- (۱۶)
د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول: ---------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۲) برخه: ---------- (۱۶)
قسم په خدای زه د دين په کار کې د کوچو نه زيات نرم يم: ---------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۳) برخه: ---------- (۱۸)
د عمر رضي الله زړه ولې له کوچو نرم او تر کاڼي کلک وو؟ ---------- (۱۸)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۴) برخه: ---------- (۱۹)
پخوانيو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله عنه ذکر: ---------- (۱۹)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۵) برخه: ---------- (۲۰)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۶) برخه: ---------- (۲۲)
د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د ځا ځمکه استعمالول: ---------- (۲۲)
د عمر رضي الله عنه د سيرت او عدالت (۱۷) برخه: ---------- (۲۳)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۸) برخه: ---------- (۲۵)
د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطا: ---------- (۲۵)
د عمر رضي الله عنه د عدالت (۱۹) برخه: ---------- (۲۷)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۰) برخه: ---------- (۲۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امیرالمومنین د مسلمانانو لپاره سینه مبارکه پراخه ساتل: ---------------------------(۲۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۱) برخه: ---------------------------(۳۱)
د اور سوزولو سزا چا ته ورکولو سزا: ---------------------------(۳۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۲) برخه: --------------------------- (۳۳)
د ذمیانو او غلامانو حکم څه دی، چې جرم وکړي؟ --------------------------- (۳۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۳) برخه: --------------------------- (۳۵)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۴) برخه: --------------------------- (۳۶)
د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر: --------------------------- (۳۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه: --------------------------- (۳۸)
د اولاد رسول ص سره نیکې کول: --------------------------- (۳۸)
د ذمي د مال د خوړلو حکم: --------------------------- (۳۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۶) برخه: --------------------------- (۳۹)
قربان له داسې تقوی نه شم: --------------------------- (۳۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۷) برخه: ---------------------------(۴۱)
واک غوښتونکو ته زبردست زیری:---------------------------(۴۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۸) برخه: --------------------------- (۴۳)
قاضي صاحبانو ته: --------------------------- (۴۳)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۹) برخه: --------------------------- (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د خلافت لپاره د اهل حل والقعد شوری جوړول:--------------------------- (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه: --------------------------- (۴۶)
د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې: --------------------------- (۴۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه: --------------------------- (۴۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه: ---------------------------(۵۱)
او د شهادت غمجنه پېښه: ---------------------------(۵۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۳) برخه:--------------------------- (۵۳)
او د شهادت دوهمه برخه: --------------------------- (۵۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۴) برخه:--------------------------- (۵۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۵) او اخیري برخه: --------------------------- (۵۷)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه هغه خدمات چې د ټول انسانیت لپاره یې کړي دي: --------------- (۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر فاروق رضي الله عنه د سیرت (۱) برخه:

پېژندنه:

نوم: عمر ابن الخطاب رضي الله عنه○.

د مور نوم: ختنمة بنت هاشم.

د عمر فاروق رضي الله عنه اولاد:

عبد الله، چې لوی عبد الله باندې یادیده، او د عمر رضي الله عنه لور حفصه أمَ المُؤمنین رضي الله عنها دا دواړه د زینت بنت مظعون دلور څخه وو.

بل زوی یې لوی زید (زید الاکبر) چې د علي او بي بي فاطمې رضي الله عنها دلور کلثوم رضي الله عنها چې د عمر رضي الله عنها بي بي وه، ورڅخه پیدا شوی وه، همدا سې نور اولادونه د مختلفو بیبیانو نه پیدا شوي وو، زید الاصغر، عاصم، عبد الرحمن الاوسط، عبد الرحمن الاصغر، عیاض بل زید او زینب، فاطمه.

د عمر رضي الله عنه د اسلام راوړل، زړه ته سکون ورکونکې لحظات-

عمر رضي الله عنه د قریشو د هغه تکړه مشرانو نه وو چې زیات بهادر، زړه ور، توره چلوونکې، تکړه غشي ویشتونکې، لیکونکې او لوستونکې او عمومي سفیر وو، یعنې کله به چې د قریشو د کوم قوم سره مشکلات راغلل نو هغه د ښمن ته به د خبرو لپاره چا له ویرې زړه نه ښه کولو، چې ورشي خو عمر رضي الله عنه به بې ډازه او بې ویری د سفیر په توګه ورتللو.

عمر رضي الله عنه د بعثت په اول وخت کې د مسلمانانو تر ټولو زیات سر سخته د ښمن او تکلیف ور کوونکې وو؛ نو همدا سبب وو، چې کله به هم مشرکېنو کوم اقدام کولو نو د عمر رضي الله عنه په مشوره به یې عمل کولو او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او نور صحابه رضي الله عنهم هم دده نه زیات په ویره کې وو، نو زکه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) الله (جل جلاله) ته سوال وکړو چې یا الله (جل جلاله) ته خو اسلام د دواړو عمرینو نه چې کوم تا ته خوښ وي قوي کړې، یعنې مسلمان یې کړې، یو عمر ابن هشام چې ابوجهل وو بل عمر ابن خطاب رضي الله عنه وو، نو الله (جل جلاله) د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سوال قبول کړ او د عمر رضي الله عنه د اسلام قصه دا سې شروع شوه.

د مکې مشرکېن سره راټول شول چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په ضد یوه فیصله وکړه چې دا سې یو چل جوړ کړې چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نه ابدي بیغمه شي، نو دوی ټول مشران راوبلل او هرچا خپله رایه ورکوله، خو د عمر رضي الله عنه رایه بل شان وه، هغه دا سې چې عمر رضي الله عنه په ځان بیخي زیات ډډه وو، چې هر کار کولای شي نو ورته یې وویل د محمد (صلی الله علیه وسلم) کار ماته پریږدئ، زه به مو ابدي ترې بیغمه کړم زه یوازې ورځم او سر ترې قلم کوم او تاسو ته یې راوړم، بیا به د ده د خاندان سره کومه روغه جوړه وکړو یا به یو نفر ورکړو چې بدل کې یې مړ کړي یا به فدیه ورکړو.

○ ماخذ سیرت ابن هشام-حکایات صحاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

دټولـو دا خبـر خوخـه شـوه نـو عمـر رضـي الله عنـه تـوره لـه تيکـې بهـر کـړه او لـه هغـه ځايـه راووتـو، هـر چانـه بـه يـې پوښـتنه کولـه، چـې محمـد (صـلی الله عليـه وسـلم) چېرتـه دی تـر هغـې چـې دبنـي زهـرة دقـوم يـو نفـر مخـې تـه ورغـی هغـه چـې عمـر رضـي الله عنـه وليـدو پوښـتنه يـې تـرې وکـړه، چـې عمـره چېرتـه داسـې تـوره پـه لاس روان يـې عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وويـل محمد (صـلی الله عليـه وسـلم) پسـې راوتلـی يـم نـن يـې بـې له وژلو نه پرېږدم.

محمـد (صـلی الله عليـه وسـلم) زمـوږ خـدايانو تـه بـد نسـبت کـوي خـدايي يـې نـه منـي او دپلرونـو او نيکونـو ديـن ئـې پرېښـی دی زمـوږ قـوم د دهٔ د داسـې کـارونو نـه تنـګ راغلـی دی نـن بـه ضـرور ټـول تـرې بيغمـه کـړم نـو، هغـه نفـر چـې دده خبـرې واوريـدلی ورتـه ئـې وويـل چـې ښـه تـه دومـره بهـادر يـې چـې رسـول الله (صلی الله عليه وسلم) وژلو پسې راوتلی يې؟ ته هغه پرېږده خپل کور دی سمبال کړه.

عمر رضي الله عنه خپل کور؟

ولی زما کور کې کوم نوی کار شوی؟

هغـه ورتـه وويـل دکـوم ديـن د محـوه کولـو پـه نيـت چـې راوتلـی يـې هغـه سـتا کـور تـه داخـل شـوی، تـه اول د خپل خاندان غم وخوره ستا خور او اوښی دواړه مسلمانان شوي لاړ شه ويې ګوره.

عمـر رضـي الله عنـه، چـې د هغـوی خبـرې واوريـدلی لـه غوصـې تـک شـين شـو او د خپلـې خـور دکـور طرفتـه روان شـو، کلـه چـې هلتـه ورسـيد، نـو دروازه يـې پـه زوره زوره پـه لغتـه ووهلـه، چـې خـور يـې لـه ويـرې کلکـه بنـده کړيـوه خـور او د خـور خاونـد يـې نـورو مسـلمانانو سـره هلتـه پـټ قـرآن لوسـتلو چـې خـور يـې آواز واوريـدلو نـو لـه ويـرې پـه لړزيـدا شـوه او خپـل خاونـد او نـورو کسـانو تـه يـې وويـل تاسـو پـټ شـئ زه ورزم چـې معلـوم ړم چـې عمـر رضـي الله عنـه پـه کـوم نيـت دومـره پـه غوصـه راغلـی دی، هغـوی ټـول پـټ شـول او د خـور فـاطمې يـې هغـه دقـرآن کـريم پـاڼې هـم لـه ډيـرې ويـرې پـه همغـه ځـای کـې لـه يـاده وتلـې وې او پټـې کـړې يـې نـه وې او پـه داسـې حـال کـې دروازې تـه روانـه شـوه، چـې ټـول بـدن يـې لـه ډيـرې ويـرې پـه لـړزا وو.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲) برخه:

د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل.

کلـه چـې نعـيم، عمـر رضـي الله عنـه تـه پيغـور ورکـړ او سـعيد ابن زيد رضـي الله عنـه چـې د فـاطمې بنـت الخطـاب رضـي الله عنـه خاونـد او دعشـره مبشـره پـه قطـار کـې هـم نمبر دی کـور طرفتـه ورغـی او هغـوی تـه خبـاب ابـن منـذر رضـي الله عنـه دقـرآن تعلـيم ورکولـو نـو، کلـه چـې فـاطمې رضـي الله عنهـا ټـول موجـود کسـان پـټ کـړل او پـه داسـې حـال کـې دروازې تـه راغلـه چـې بـدن يـې لـه ويـرې لړزيـدو او عمـر رضـي الله عنـه تـه يـې دروازه بيرتـه کـړه نـو عمـر رضـي الـه عنـه چـې لـه ډيـره قهـره او غضـبه يـې حـواس بـايللي وو، داسـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اواز وربانــدی وکــړو ، ای د ځــان دښــمنې مــا آوریــدلي چــې تــا د خپلــو پلرونــو او نیکونــو دیــن پریښــې ایــا دا رښتیا دي؟
فــاطمی رضــي الله عنهــا جــواب ورنکــړ ، نــو عمــر رضــي الله عنــه یــې پــه وهلــو شــروع وکــړه دومــره یــې ووهلــه ، چــې د مــخ مبــارک نــه یــې وینــې روانــې شــوې ، نــو جــواب یــې ورکــړ ، چــې ای د خطــاب زویــه (د ورور نــوم یــې ورتــه و نــه ویــل ، ځکــه چــې د هغــه کفــر یــې تــر مــنځ مــانع وو)چــې هــر ســه کــولای شــی ویــې کــړه ، هــو زه مســلمانه شــوې یمــه زمــاژونــد او مــرګ بــه پــه همــدې لاره کــې وي ، کــه چیرتــه حــق پــه همــدې لاره کــې وي ، نــو زه همــدا کلمــه وایــم بیــا یــې د شــهادت کلمــه وویلــه ، کلــه چــې عمــر رضــي الله عنــه د هغــې حالــت ولیــدو نــو ویــره وربانــدې راغلــه کــټ کــې کیناســت او ســوچونو واخیســتو ، ایــا دغــه دیــن دومــره ریښــتیني دی او حــق دی چې فاطمې رضي الله عنها ترې سره د دومره وهلو هم انکار ونکړو؟

همــدې فکرونــو کــې ډوب وو چــې هغــه ورقــو بانــدې چــې هغــوی نــه لــه یــاده وتلــې وې نظــر ولګیــدو نــو فــاطمې رضــي الله عنهــا تــه یــې وویــل دغــه ورقــو کــې څــه لیکــل شــوي رایــې کــړه چــې ویلــولم ، فــاطمې رضــي الله عنهــا جــواب ورکــړ ، نــه نــه تــه ددې لایــق نــه یــې ، دې بانــدې بــې اودســه لاس لګــول منعــه دي کــه غــواړې ویــې لــولې اول غســل یــا اودس وکــړه ، د فــاطمې رضــي الله عنهــازړه کــې ورتــه امیــد پیــدا شــو زر یــې اوبــه ورته راوړې او د اوداسه طریقه یې ور وښوده.

او عمــر رضــي الله عنــه داســې حالــت کــې اودس وکــړو چــې د فــاطمې رضــي الله ســره مــا څــومره غلطــي وکــړه چې ومې وهله او هغې راسره هیڅ کینه او عداوت ونکړ ، خور څومره ورور مهربانه وي.

لــه اوداســه وروســته عمــر رضــي الله عنــه د قــران پــاک پــه لوســتلو شــروع وکــړه ، چــې اول کــې یــې بســم الله الــرحمن الــرحیم لیکــل شــوې وه ، کلــه چــې یــې -الــرحمن -او الــرحیم -ولوســتل نــو غلــی شــو او د دې کلمــو معنــی کــې ژور ســوچ وکــړو ، بیــا یــې لوســتل پیــل کــړل ، مخکــې د ســورت -طــه ایاتونــه لیکلــي وو ، فکــر او غــور بانــدې یــې لوســتل چــې مــوږ خــو ویــل دا شــعر دی ، دا منتــر دی دا خــو رښــتیا الله (جــل جلالــه) کــلام دی ترهغې چې (۱۴) ایات ته ورسیدو چې لیکل شوي وو (اِنَّنِیْ اَنَا اللّٰہُ لَا اِلٰہَ اِلَّا اَنَا فَاعْبُدْنِیْ الخ)

نو ، نور یې له سترګو اوښکې روانې شوې او په لوړ اواز یې د شهادت کلمه وویله.
فــاطمې رضــي الله عنهــا نــه خپــل ځــان هیــر شــوی وو ، د ورور پــه فکــر کــې وه چــې لــه خوشــحالئ نــه یــې -الله اکبــر چغــې کــړې ورســره یــې خاونــد او خبــاب ابــن منــذر رضــي الله عــنهم هــم راووتــل د هغــوی هــم ویــره ختمــه شوی وه.

هغــوی الله اکبــر چغــې کــړې ، هغــوی ورتــه وویــل ، عمــره مبــارک شــه پــرون رســول الله صــلی الله علیــه وســلم الله جــل جلالــه تــه ســوال کــړی وو ، یــا الله دواړو عمرینــو کــې چــې یــو عمــر ابن هشــام یعنــې ابوجهــل دی او بــل عمــر ابــن الخطــاب دی ، چــې کــوم تاتــه خــوښ او محبــوب وي د مســلمانیدو هــدایت ورتــه وکــړه ، نــو دعــا یې ستاسې په باره کې قبوله شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــور، نــو دعمــر رضــي الله عنــه حالــت بــدل شــوی وه فــاطمې رضــي الله عنــه تــه يــې وفرمايــل زر شــه راتــه ووايــه چې محمد (صلی الله عليه وسلم) چېرته دی نور می صبر نه کېږي زرشه ووايه چېرته دی؟

د هغــوی چــې اوس يقــين راغلــی وه چــې عمــر رضــي الله عنــه رښــتينی دی ورتــه يــې وفرمايــل هغــه د ارقــم پــه کــور کــې دی؛ نــو عمــر رضــي الله عنــه سمدســتي لــه هغــه ځايــه د ارقــم کــور تــه راروان شــولو او رســيدو ســره سم يې دروازه وټکوله.
دننه نه اواز راغی سوک يې؟
عمر رضي الله عنه جواب ورکړو عمر يم.
صــحابه کرامــو تــه چــې د عمــر رضــي الله عنــه رعــب معلــوم وو، ورخطا شــول خــو سيد الشــهداء حمــزه رضــي الله عنــه تــوره راوويســته او ويــې ويــل يارســول الله (صــلی الله عليــه وســلم) زه ورځــم کــه پــه غلــط نيــت راغلی وی چې کار يې ور خلاص کړم.

رســول الله (صــلی الله عليــه وســلم) ورتــه وفرمايــل زه پــه خپلــه ورځــم، نــو رســول الله (صــلی الله عليــه وســلم) دروازې تــه راروان شــو ورســره نــور صــحابه رضــي الله عــنهم هــم پــدې خــاطر راغلــل چــې کــه عمــر رضــي الله عــنهم کــوم غلــط حرکــت وکــړي، نــو تــرې منعــه بــه يــې کــړي صــحابه وو دروازه خلاصــه کــړه او رســول الله (صــلی الله عليــه وســلم) ور ووتــو او عمــر رضــي الله عــنهم يــې لــه جــامو ونيولــو او ځــان طرفتــه يــې رتــک وهلــو او ورتــه يــې وويــل، ای عمــره تــه مســلمانانو تــه د تکليــف رســولو نــه حصــاريګې، تــر هغــې چــې لکــه د وليد بن مغيره الله جل جلاله ذليله کړی نه يې؟

بيــا رســول الله (صــلی الله عليــه وســلم) دعــا وکــړه چــې يــا الله چــې پــه دغــه عمــر بانــدې خپــل ديــن تــه قــوت ورکړې.
دې وخــت کــې عمــر رضــي الله عنــه دشــهادت کلمــه وويلــه او ټولــو صــحابه کرامــو لــه خوشــحالئ دتکبيــر چغې شروع کړې چې دغه د الله اکبر الله اکبر الله اکبر اوازونه د مکې ټولو لارو کې خلکو واوريدې.

بيــا رســول الله (صــلی الله عليــه وســلم) درې وارې عمــر رضــي الله عنــه پــه ســينه کــې ووهلــو او دعــا يــې وکــړه چــې يــا الله (جــل جلالــه) د عمــر رضــي الله عنــه دزړه نــه کينــه، بغــض او عــداوت وباســې او ايمــان پکــې داخــل کــړې دا دعــا يــې درې وارې تکــرار کــړه، دوی پــه همــدې خوشــحالئ کــې وو، چــې جبرايــل عليــه ســلام راغی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• ماخوذ من، حلية الاولياء ۱- ۴۷، صفة الصفوة ۱/ ۸۶، اسدالغابة ۴/ ۱۶۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت(۳) برخه:

کله چې عمر رضي الله عنه د شهادت مبارکه کلمه وویله او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او نورو صحابه کرامو دتکبیر اوازونه پورته کړل نو دي حال کې جبرایل علیه سلام تشریف راوړو او ویې فرمایل،

یارسول الله (صلی الله علیه وسلم) مبارک شه ستاسو سره اسمانو والاهم پدې خوشحالئ کې شریک دي هغوی هم خوشحاله دي، نو دې زیري سره رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نورهم خوشحاله شو نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه له رسول الله (صلی الله علیه وسلم) پوښتنه وکړه چې،

او ویې وویل:

یارسول الله ایا موږ په حقه یو ، زموږ دین په حقه نه دی؟

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ورته وفرمایل بالکل موږ په حقه یو زموږ دین په حقه دی نو ،

عمر رضي الله عنه وویل نو بیا موږ عبادت ولې په پټه کوو ولې په ښکاره میدان ته ولې و نه وځو؟

زما دې په هغه ذات قسم وي چې ته یې په حقه رالیږلی یې موږ به نورهر عبادت په ښکاره کوو.

کله چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) دعمر رضي الله عنه شهامت، بهادري او غیرت ولیدو سوچ کې شو چې لا خو اوس هم موږ د دومره ډیرو ملکونو او دعربو سره مقابله نشو کولای او دلته عمر رضي الله عنه قسم وخوړ چې نور به دغه حقاني دین ښکاره کوو.

خو چې فکر یې وکړو دقریشو تکړه او تر ټولو بهادر انسان حمزه رضي الله عنه لا له مخکې مسلمان شوی او عمر رضي الله عنه هم مسلمان شو اوس دکافرانو شر دفع کولای شو فیصله یې وکړه، چې د عمر رضي الله عنه قسم به پوره کوو ، نو اجازه یې ورکړه چې صحیح ده ستا خبره منظور ده او سمدستي یې دوه صفه برابر کړل د یو په راس کې یې حمزه رضي الله عنه او د بل صف په راس کې یې عمر رضي الله عنه ودرول او د دار ارقم نه بیت الله ته دتکبیرونو په زمزمه کولو روان شول، خو بل طرفته ټول مشرکین بیت الله شریف سره راجمع وو او د یو لوی زیري په طمع وو ، چې عمر رضي الله عنه تللی او اوس به د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه سر پرې کړې راوړي، خو بل خواه بیت الله شریف ته د مسلمانانو دتکبیرونو زمزمې راورسیدې.

مشرکینو چې ولیدل دیو صف مشري حمزه رضي الله عنه او دبل صف مشري عمر رضي الله عنه کوي نو حواس یې وبایلل او د دوی په لیدلو دومره غمجن شول، چې دوی په خپل ژوند کې داسې دغمونو ډکه توره ورځ نه وه لیدلې.

بل خواه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او صحابه کرامو ته د ژوند تر ټولو خوښوونکې د خوشحالئ شیبې وې، نو په همدې ورځ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) عمر رضي الله عنه ته دفاروق لقب ورکړ او بیا رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل.

⇦الله (جل جلاله) حق دعمر رضي الله په خوله او زړه جاري کړی او عمر رضي الله عنه فاروق دی چې حق او باطل یې سره جلا کړل له همدې ورځې نه وروسته مسلمانانو عبادت په ښکاره شروع کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعبداله ابن مسعود نه روایت دی:

⇦کله چې عمر رضي الله عنه اسلام راوړ، مونږ له هغې ورځې وروسته په ټوله معنی عزتمند شو بیا چا دمسلمانانو دبې عزتۍ جرئت ونشو کړای.

بیت الله شریف کې له لمونځ کولو وروسته عمر رضي الله عنه دمشرکېنو ټولي ته ورغی دعوت یې ورکړ او اختار یې ورکړ، چې مسلمانانو ته د ضرر رسولو کوښښ ونکړئ، کنه نو د سختو او بدو عواقبو سره به مخ شئ°.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۴) برخه:

د عمر رضي الله عنه هجرت:

څرنګه چې عمر رضي الله عنه په اسلام راوړلو کې جرئت مند وو نو، همداسې په هرکار کې یې پوره بهادري ښودله.

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته دهجرت کولو اجازت ورکړ، نو اکثره صحابه به پټه روانیدل، خو کله چې عمر رضي الله عنه دهجرت اراده وکړه، نو په پوره بهادرئ ښودلو سره یې توره، نیزه، ډال، کمان او غشي له ځانه سره واخستل او بیت الله شریف ته یې تشریف وروړ، ښه په اطمنان او خاطر جمع زړه یې طواف وکړو بیا یې مقام ابرهیم سره دوه رکعته واجب طواف لمونځ ادا کړ، ښه دعاء یې وکړه بیا چې مشرکین ځای په ځای ناست وو، هری ډلې ته ورغی او ورته یې وویل زه هجرت کوم او دا یو الهي أمر دی، که هر څوک غواړي مور یې بوره شي، ښځه یې کونډه شي، بچې یې یتیمان شي؛ نو ماپسې دې دغه وادي یا دري ته راشي، د مدینې منورې لارې طرفته یې اشاره وکړه او له حرم شریف راووت.

خو چې کله عمر رضي الله عنه دمکې له حدودو را ووت ښه په اطمنان سره یې سفر ته دوام ورکړ، خو د مکې مشرکېنو ته دعمر رضي الله عنه پیغور خوند ورنکړ خپله یې جرئت ونشو کړای خو ضعیف او کمزوري غلامان یا مریونه یې ورپسې ولیږل خو چې کله عمر رضي الله عنه هغوی ولیدل نو زړه یې وربانديء وسوزیده ورته یې وویل بیرته ستانه شئ زماتوره د تکړه او باتورو ځوانانو او مغروره کبرجنو لپاره ده چې دهغوی سرونه پرې‌ږې غوڅ کړم تاسو په خپلو ځانونو باندې رحم وکړئ او د دین دعوت یې هم ورکړ هغوی پدی بهانه چې ومو نه لیدو بیرته ستانه شول او عمر رضي الله عنه خپل مبارک اوږد سفریې بې له ویرې او ډار سرته ورسولو، نو هلته موجود مهاجرین او انصار ډیر زیات خوشاله شول ځکه چې عمر رضي الله عنه دسلیم فکر او رأی خاوند وو.

هغوی داسې دیو عقلند شخص مشورو ته زیات ضرورت لرلو.

دعمر رضي الله عنه هجرت د مسلمانانو حوصلې نورې هم اوچتې کړې•.

° ماخذ: ترمیذی(۳۶۸۲)، (مسند امام حمد)(۲/ ۵۳)، طبقات الکبری ۳/۲۹۲_۲۰۵)، اسد الغابه ۴ (۱۴۲_۱۵۲)، الاسیعاب (۳_۲۳۷)

• ماخذ: اسد الغابة:۴جلد ص ۱۵۲_۱۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۵) برخه

بخاري شریف د سعد بن ابی وقاضي الله نه روایت کړی••.
رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د قریشو ښځې ناستې وې او په لوړ اواز یې پوښتنې کولې نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه د راتلو اجازت وغوښت، کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته اجازت ورکړ، هغه ښځو په ځانونو پردې واچولې او مخونه یې پټ کړل کله چې عمر رضي الله عنه راغی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وخندل نو عمر رضي الله عنه ورته وویل زما مور پلار دې درنه قربان شي خوله دې همیشه له خندا ډکه اوسه ولې دې وخندل؟

نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې دغه دقریشو ښځې ما سره ناستې وې مخونه یې ښکاره وو، او اوازونه یې لوړ وو، چې ستا اواز یې واوریدو چوپ شوې او ځانونه یې پټ کړل عمر رضي الله عنه ورته ویل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم پکار داده چې له تا وویریږي، دوی زمانه ولې ویریږي، بیا یې هغوی ته وویل ای دخپلو ځانونو دښمنانو تاسې ته خو درسول الله صلی الله نه زیاته حیا او ویره پکار ده چې دخدای جل جلاله نبي دی تاسو زما څخه ویره کوئ؟

هغوی جواب کې ورته وویل په الله جل جلاله قسم ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه دحجاب باره کې ډیر سخت یې، نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل ای دخطاب ځویه زما په هغه ذات قسم چې زما روح یې قدرت کې دی چې تا ته شیطان کله هم په مخه درشي نو ستاله ویرې لاره بدلوي*:

⇦ ترمیذي شریف کې حدیث دی، چې بریده (رضي الله عنه) روایت کړی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم سره جینکۍ وې او تمبل یې وهلو نو ابو بکر رضي الله عنه راغی هغوی لګیا وې، بیا عثمان رضي الله عنه راغی، هغوی لګیا وې بیا علي رضي الله عنه راغی، هغوی لګیا وې تمبل یې وهلو بیا چې عمر رضي الله عنه راغی؛ نو هغوی تمبل وهل بند کړل او وتښتیدلې.

دعایشې صدیقې رضي الله عنها نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم کورکې ناست وو چې دباندې لاره کې دماشومانو چغې او اوازونه پورته شول، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورغلو او دیوال نه یې سر مبارک ورښکاره کړ، ګورې چې یوه حبشه تمبل وهي نو ماته یې اواز وکړو چې یا عاشې رضي الله عنها دلته راشه، نو زه ورغلم او خپل سر مې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اوږه کېښودو او دهغوی سیل مې کاوه رسول الله صلی الله علیه وسلم به راته وویل بس ندی؟ ما به ورته وویل نه ترهغې چې عمر رضي الله عنه راښکاره شو نو ماشومان ټول وتښتیدل او حبشۍ تمبل پټ کړ.

•• باب التبسم والضحک۳۲۹۴، او ترمیذی شریف:۲۳۹۲
* کتاب الوسیط:1/ص۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦ دبخاری شریف حدیث دی چې، رسول الله صلی الله علیه وسلم دغزوه موتا یا بلې غزا نه بیرته راغی یوه حبشه توره پیغله راغله ویې ویل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم مانذر منلی که تاسو روغ سلامت بیرته راغلئ زه به دخوشالئ سندری وایم او تمبل به وهم؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل که نذر دی نوي منلی مه یې وهه هغې ورته وویل منلی می دی، نو هغې تمبل وهل او سندرې شروع کړل تر هغې چې عمر رضي الله عنه رابښکاره شو هغې له ویرې تمبل کوناتې لاندی کېښود او له پاسه وربانـدی کېناسته چې پټ یې کړي؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم بیا وخندل عمر رضي الله عنه ته یې وفرمایل ته چې په کوم ځای کې یې شیطان له هغه ځایه تخښتي هلته نشي تم کېدلای.

ګرانو دوستانو راتلونکې برخه کې د الله جل جلاله هغه حکمونه چې عمر رضي الله یې ارزو لرله چې داسې دې شوي وای، بیا هماغه آیاتونه نازل شول دغه برخه هم مه هیروئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۶) برخه

الله جل جلاله عمر رضي الله عنه د داسې سلیم فطرت او طبیعت خاوند کړی وو چې ډیر غلط کارونه یې د اسلام نه مخکې هم نه خوښول او اسلام راوړلو نه بعد یې هم ډیر زبردسته رآیه لرله چې هغې کې دعمر رضي الله عنه ډیرې غوښتنې د قرآن دحکم راتللو سره موافقې شوې لکه،

❶ عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل: چې یارسول الله صلی الله علیه وسلم که چېرته موږ دطواف کولو نه بعد مقام ابراهیم سره لمونځ کولای نبه به وه ځکه چې طواف غوره عبادت دی، چې لمونځ مو هم کولای نو لا به ډیره ښه وه خو رسول الله صلی الله علیه وسلم لا د هو یانه جواب نه وو ورکړی، چې الله جل جلاله له اسمانه د سورة البقرې ۱۲۵ نمبر آیات مبارک رانازل کړ، ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له ځانه یې دعبادت کوم حکم نشو ورکولای.

واتخذوا من مقام ابراهیم مصلی: تاسې مقام ابراهیم کې دطواف نه بعد لمونځ وکړئ، نو له دې آیات د نزول وروسته دوه رکعاته واجب طواف لمونځ ضروري شول په دې حکم کې د الله جل جلاله دفرمان سره دعمر رضي الله عنه دغه خواهش پوره شوه چې مسلمانان به ترقیامته ترې برخمن وي.

❷ دحجاب حکم: عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل یارسول الله مسلمانان ستا کورته د دین ذده کولو لپاره درځي او دوي کې به نیک او بد خلک ضرور موجود وي، نو که ته امهات المؤمنینو یعنې بیبیانو ته دستر کولو امر وکړې ډیره به ښه وای او تر دی وخته پورې دحجاب یا پردې کولو کوم حکم نه وو راغلی نو:

الله جل جلاله د سورت الاحزاب (۵۳) نمبر آیات نازل کړو.

واذا سالتموهن متاعا فسئلوهن من ورآئ حجاب.الایة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې تاسو کوم شی غواړئ؛ نو د پردې شاته يې غواړئ يعنې پرده بايد وکړئ چې يو بل ونه ګورئ د پردې په باره کې دې سورت کې پوره تفصيل بيان شوی دی.

❸ د عائشې صديقې رضي الله عنها نه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم به هره ورځ د مازديګر لمونځ نه بعد د ټولو بيبيانو ځای ته ورتلو او په ولاړه به يې د هغوی احوال آخستلو خو يوه ورځ يې ديوې بي بي سره وخت لږ زيات تير کړ هغه بي بي يا زينب وه يا ماريه قبطيه يا بله کومه بي بي وه خو ما ته هغه د بنتوب غيرت راغی چې ولې يې هغې سره وخت زيات تير کړ؛ د رسول الله صلی الله عليه وسلم هلته د وخت تيرولو سبب داوو، چې هغې بي بي ته چا شهد راليږلي وو، هغه يې ورته ساتلي وو، نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې راوړل هغه وڅکل، نو عائشې رضي الله عنها نورو بيبيانو ته وويل چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم راغی چې هرې يوې ته ورتلو ورته به وايې ستا خولې نه د منافيرو بوی ځي، منافير يو بدبويه بوټي وو کله چې رسول الله صلي الله عليه وسلم ورغی هغوی ورته همدا خبره وکړه نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل ما خو هلته شهد خوړلي شهد و کې بوی له کومه شو بيبيانو سره چې نور جواب نه وو، نو ويې ويل شايد د شهدو مچيو د غه بوټي باندې به ناستې وي، نو د دوی دې کار باندې رسول الله صلی الله عليه وسلم خفه شو او بيا يې د هغې بي بي کورته د تللو نه قسم وکړو او د غه نورو سره يې هم تعلقات ختم کړل خبرې يې ورسره نه کولې، نو ټول صحابه کرام هم خفه شول او رسول الله صلی الله عليه وسلم هم. بعضې صحابه کرامو سره مشورې کولې هرچا ورته خپله رايه ورکوله خو عمر رضي الله د هرې يوې کورته ورغی او ورته يې ويل چې تاسو په خپل ځان مه غاوره کيګئ. که رسول الله صلی الله عليه وسلم تاسو ته طلاق درکړي نو الله جل جلاله به هغه ته داسې بيبيانې ورکړي چې .مسلمانې به وي، مؤمنانې به وي، د الله جل جلاله فرمان منونکې به وي، توبه کوونکې به وي، عبادت کوونکې به وي، روژه نيوونکې به وي، که کونډې وغواړي که پيغلې ټولې به له تاسې غوره او بهترې الله جل جلاله ورکړي خو ټولو د عمر رضي الله عنه خبرې واوريدلې خو چا جواب ورنکړو يوائې بي بي زينب رضي الله عنها ورته وويل آی د خطاب ځويه د غه خبرې ولې رسول الله صلی الله عليه وسلم خپله نکوي چې ته يې کوې، نو الله جل جلاله د سورت التحريم (۵) آيات نازل کړو چې که ته د غه بيبيانې طلاقې کړې، نو الله جل جلاله به داسې بيبيانې ورکړي چې مسلمانې، مؤمنانې، تابعدارې، روژه نيوونکې، توبه ايستونکې به وي، کونډې غواړي که پيغلې ستاسې نه به غوره ورته نصيب کړي، دې آيات کې چې کوم کلمات ذکر شوي همداسې کلمات عمر رضي الله عنه د رسول الله صلی الله عليه وسلم بيبيانو ته ذکر کړي وو، چې دا د عمر رضي الله عنه د سليم عقل پوهې او حق پرستئ دليل دی، نو بيا بيبيانو معافي وغوښتله او رسول الله صلی الله عليه وسلم د قسم کفاره ادا کړه.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۷) برخه:

لکه څرنګه چې مخکې وويل شول د عمر رضي الله طبيعت شراب څکل نه خوښول او همېشه به يې خلکو ته ويل چې شراب څکل سړى بيغيرته کوي خو چې کله د شرابو په باره کې اولنى آيات نازل شو چې تاسو د شرابو د نشې حالت کې لمونځ ته مه نژدې کيږئ، نو عمر رضي الله عنه نور هم يقيني شو چې شراب بد شى دى؛ نو همېشه به يې الله جل جلاله ته سوال کولو چې يا الله جل جلاله مونږ ته د شرابو په باره کې پوره تفصيل سره وضاحتي معلومات راوليږه؛ نو الله جل جلاله د سورت المائده (۹۰-۹۱) اياتونه نازل کړل چې شراب مکمل حرام شول.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم يې، څکونکې، بل چاته شراب ورکوونکې، جوړونکې، وړونکې، ، آخستونکې، خرڅوونکې، ټول بيان کړل چې لعنت وربان دى.نو ټولو مسلمانانو شراب د کورونو نه بهر کوڅو کې واړول دومره زيات وه چې لکه اوبه وبهيدل نو دغه د الله جل جلاله د حکم سره د عمر رضي الله عنه هغه ارزو چې هميشه به يې تمنا لرله پوره شوه چې داد عمر رضي الله عنه د پاکوالي، ايمان او تقوى ستر دليل دى چې بيابه يې خلکو ته ويل چې ما تاسو ته نه ويل شرابخوري بد عمل دى.

دعمر رضي الله عنه د بدر غزا کې دبنديانو په باره کې رايه د الله جل جلاله د حکم سره برابريدل.

دبدر غزا چې د اسلام تر ټولو سختو غزاګانو څخه يوه تاريخي غزا ده چې سختې ګرمۍ کې شوې وه چې مسلمانان بيخي لږ او کافران ډير زيات وو قرآن کريم يې مفصل ذکر کړى دى او موږ به يې راتلونکې کې تفصيلا بيان کړو نو الله جل جلاله د ملائکو په ذريعه د مسلمانانو ډله قوي کړه او (۷۰) تنه د اسلام سرسخته دښمنان لکه ابوجهل هلاک او (۷۰) تنه اسيران شول نو کله چې مسلمانان بيرته مدينې ته ستانه شول نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ابوبکر، عمر، او علي رضي الله عنهم د مشورې لپاره را وغوښتل چې اسيرانو سره څه معامله وکړي ځکه چې دې باره کې د الله جل جلاله لخوانه کوم حکم نه وو نازل شوى.

او دې اسيرانو کې زيات هغه سرسخته مشرکين وو، چې ټول عمر يې مسلمانانو ته قسم قسم تکاليف رسولي وو، لکه عقبه ابن ابو معيط چې ماپې مخکې بيان کړى دا هغه مشرک وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې د لمانځه په حالت کې غاړې ته شادر آچولى وو او راکاږلو يې چې بيا ابوبکر رضي الله عنه ترى خلاص کړى وو، خو ابوبکر رضي الله عنه يې دومره وهلى وه، پوزه يې په مخ مبارک نه معلوميده او نورو اسيرانو کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم تره عباس د علي رضي الله عنه ورور عقيل او نور خپلوان وه نو کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له دوى مشوره وغوښتله نو،

ابوبکر رضي الله عنه ورته دفديې آخستلو مشوره ورکړه او داسې ټولو خپلې مشورې ورکړې خو د عمر رضي الله مشوره بيله او سخته وه عمر رضي الله عنه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل ته حمزه رضي الله عنه ته ستا تره چې ورور يې دى، علي رضي الله ته عقيل چې ورور يې دى ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلاني خپلوان او ابوبکر ته فلاني خپلوان چې یو یو یې ذکر کړل په لاس را که چې سرونه ترې غوڅ کړو

ترڅو الله جل جلاله ته معلومه شي چې موږ ته خپلوي له اسلامه غوره نده.

همدوی وه چې ته یې له مکې هجرت ته مجبور کړې، همدوی دي چې دلته د بدر موقع ته راپسې راغلل او دومره قوت سره وجنګیدل.

خو، رسول الله صلی الله علیه وسلم ته دغې مشورې خوند ورنکړو او د ابوبکر رضي الله عنه مشوره یې خوښه شوه چې فدیه به ترې واخلو او خوشې به یې کړو.

دبخاري شریف حدیث دی چې عباس رضي الله عنه انصارو نیولی وه او هغوی غوښتل چې د خپلو شهیدان مقابل کې یې مړ کړي، نو په دې شپه رسول الله ته د هغوی اراده معلومه شوه ډیر پریشانه وو بیا یو صحابي انصارو ته ورغی، چې داد رسول الله صلی الله علیه تره دی خوشې یې کړئ هغوی ورته انکار وکړو، چې که امر یې کړی وي خوشې کوو یې که امر یې نوي کړی، نه یې خوشې کوو هغه صحابي ورته وویل زه یې په ضمانت بیایم هلته به بندي وي ترڅو د دوی په باره کې فیصله وشي هغوی ورته په لاس ورکړ او را یې وستلو او نورو بندیانو سره یې ستني پورې کلک وتړلو او هغه به زویرګي کول او رسول الله صلی الله وسلم ته چې دهغه فریاد یې آوریدو خوب نه ورتللو نو؛ صحابه کرامو ورته وویل چې یارسول الله خوب ولی نه درځي، هغه ورته وفرمائل دعباس زویرګي مې خوب ته نه پریږدي هغوی لاړل هغه رسۍ چې هغه یې پرې تړلی وو، سسته کړه بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل چې د ټولو سره همداسې وکړئ چې خپلوان صحابه کرام یې خپه نشي نو،

کله چې رسول الله بعضو اسیرانو نه فدیه واخسته او بعضې یې لکه عقبه ابن معیط ووژل، نو الله جل جلاله د سورت الانفال (۶۸/۶۷) آیاتونه نازل کړل چې که چیرته د الله جل جلاله نه دی باره کې فیصله مقدره نوی او تاسو د دنیا فایده خوښه کړی وای نو سخت عذاب به الله جل جلاله درکړی وای.

د دې آیات دنزول نه وروسته رسول الله صلي الله علیه وسلم عمر رضي الله عنه سره مخ شو ورته ویې فرمایل نژدې وه چې ستا د رایې مخالفت سره موږ د شر او عذاب سره مخ شوی وای یعنې ستا رایه د الله جل جلاله د حکم مطابق وه نو، دې آیاتونو کې هم د عمر رضي الله عنه رایه همداسې وه لکه څنګه چې حکم نازل شو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• کتابونه .حلیة الاولیا .(۴۲-۴۳) اسدالغابة:۱۶۹/۴ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۸) برخه او د هغه کرامات:

کرامت هغه دعادت خلاف کار ته ویل کېږي چې الله جل جلاله یې د خپل محبوب بنده په واسطه ښکاره کوي.

اول کرامت:

کله چې عمر رضي الله عنه خلیفه شوه، نو الله جل جلاله ورته په ډیرو غزاګانو کې لویې فتحې نصیب کړې چې د هغو فتحو څخه یوه یې د افریقائي عربي هیواد مصر فتحه هم وه، مصر د یهودیانو یو له شتمنو هیوادو څخه وو او عمر رضي الله د مصر لپاره عمرو ابن العاص رضي الله عنه سپه سالار ټاکلی وه او دغه فتحه هم د عمرو ابن العاص رضي الله د مشرۍ لاندې مسلمانانو ته نصیب شوی خو چې کله مسلمانانو مصر فتحه کړ، نو د الله جل جلاله امتحانات په مسلمانانو شروع شو هلته رود نیل دریاب وچ شوي وه او دیهودیانو د عقیدې مطابق داسې رواج وو چې کله به رود نیل دریاب وچ شو نو دوی به دې دریاب ته یو ترټولو ښایسته پیغله پیدا کړه او مور پلار به یې ورته په ډیرو پیسو او مال دولت راضي کړو پیغله به یې ناوې کړه نوي قیمتي جامې به یې وراغوستې په ګاڼه به یې خه ډکه کړه بیابه یې دریاب ته وغورزوله خو دا کار دوی هر کال په یوه مخصوصه ورځ کولو دوی کال کې درې میاشتې محترمې ګڼلې د یوې نوم (مؤونه) وه د دې میاشتې دولسم تاریخ به دوی دغه ناوې ضرور پیدا کوله، خو په دې کال چې حکمران مسلمان صحابي عمرو ابن العاص رضي الله عنه وو او هغه د جهالت دغه کارونه منع کړي وو، نو دغه درې میاشتې تیرې شوې خو رود نیل کې اوبه زیاتې نشوې اخر د دې ځای استګنو له دې ځایه نقل مکان ته اراده وکړه چې دغه سرسبزه علاقه به خامخا په شاړه بدلیده، نو د دې ځای والي عمرابن العاص رضي الله عنه امیرالمؤمنین عمرابن الخطاب ته یو لیک ولیږلو او دغه مشکل یې ورته بیان کړ.

کله چې قاصد دغه اوږد سفر په ډیره بیړه سرته ورسولو او لیک یې عمر رضي الله عنه ته وسپارلو نو عمر رضي الله عنه خوشحاله شو، چې د ده مقرر شوی والي ورسره د خلکو ستونزه شریکه کړه او په خپل ولس او ماتحت دومره مهربانه دی نو،

سمدستي یې جوابي لیک ولیکلو او ویې لیکل دغه لیک د الله جل جلاله د بنده امیرالمؤمنین عمرابن الخطاب لخوانه د مصر والي عمرو ابن العاص او مسلمان ولس ته زه تاسو ته د تقوی او صبر توصیه کوم تاسو باید د جهالت خویونه پریږدئ اوبه د الله جل جلاله مخلوق دی او انسان اشرف المخلوقات دی، نو تاسو د مخلوق لپاره اشرف المخلوقات ولی قرباني کوئ، صبر وکړئ ډیر زر به الله جل جلاله دربانده دې فراخي راولي او دلیک اخر کې یې لیکلي وو، چې ای عمرو ابن العاص رضي الله عنه دې لیک سره یوه وړوکې ټوټه خط دی دا به رود نیل ته ور وغورزوې.

کله چې قاصد بیرته مصر ته ستون شو او لیک یې عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته ورسولو د جمعې مبارکه ورځ وه او هغه سمدستي لیک پرانستو نو له لوستلو وروسته یې هغه وړه ټوټه خط را واخستو او هغې کې ئې لیکلي وو، چې د عمرابن الخطاب لخوانه رود نیل ته. د الله جل جلاله د ثنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفت نه وروسته ای نيله که ته په خپل امر او حکم بهيږې، نو مه بهيږه موږ ته ستا هيڅ ضرورت نشته او که ته د الله جل جلاله په امر او حکم بهيږې نو زه فقط خپل الله جل جلاله ته سوال کوم چې تا روان کړي.

نو عمرو ابن العاص دغه خط له لوستلو بعد سمدستي د خالي په شپه رود نيل ته ورو غورزولو سهار ته چې خلک له خوبه را پورته شول ګوري چې رود نيل ډک بهيږي او تقريبا يوه شپه کې اوبه شپاړس ګزه را پورته شوې وې، نو دې سره دغې ځای مسلمانان د همېشه لپاره د نيل د وچيدلو له مشکل خلاص شول او دا دی (۱۴۰۰) کاله بعد هم هماغسې موجونه وهي•.

د عمر رضي الله عنه دوهم کرامت:

⇦ د علي ابن ابی رضي الله عنه نه روايت دی: يوه ورځ امير المؤمنين عمر رضي الله عنه خطبه ويله چې ناڅاپه يې وويل :(ياساريه ابن الحسن الجبل الجبل) نو د دې خبرې په اوريدلو سره صحابه کرامو يو بل ته وکتل خو؛ علي رضي الله وويل (صدقت) تا رښتيا وويل

نوټ: ساريه د مجاهدينو يو ټولي ته وايي بل روايت کې ساريه ابن الحسن د هغوی مشر وو چې عمر رضي الله د يو ځای فتح کېدلو ته ليږلی وه کله چې عمر رضي الله له خطبې فارغ شو نو علي رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه چې تا دا الفاظ چاته وويل عمر رضي الله عنه ورته وويل ايا ما همداسې وويل هغوی ټولو ورته ويل چې هو تا وويل؛ نو عمر رضي الله عنه وويل زما زړه کې دا خبره واچول شوه چې هغه مجاهدينو نږدې وه، چې ماتې خوړلې وای، کوم چې ماليږلي وو او ديو غره نه لاندی راروان وو کافرانو غوښتل د شا له خوانه غره ته وخيژي او له پاسه وربانـدې حمله وکړي، کله چې دوی لاندی وي د مقابلې توان به ونلري او ټول به شهيدان کړي نو ځکه مې غږ ورباندی وکړ، چې غره ته وخيژئ مخکې لدې نه چې کافران حمله پرې وکړي.

علي رضي الله عنه وويل: په الله جل جلاله قسم همداسې به کېږي لدې خبرې يوه مياشت بعد د هغه مجاهدينو صحابو خبر رسان راغی او يې ويل موږ لږ وو او کافران بيخي زيات وو، موږ د ځان بچ کولو کوښښ کولو او د غره له خوا سره راروان وو چې د امير المؤمنين اواز مو واوريدلو نو سمدستي غره ته پورته شو له هغه ځايه مو وليدل چې کافران خاطر جمع د غره خواته راروان دي موږ ورته پټ شو کله چې د غره خواته راورسيدل له پاسه مو ورباندی حمله وکړه تر څو چې هغوی ځان سمبالوو موږ ټول له تيغه تير کړي وو، چې د دې اواز په برکت موږ ته الله جل جلاله فتحه نصيب کړه بې له وسايلو ديوې مياشتې لرې مسافت کې اواز رسيدل دې ته کرامت وايي•:

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اسدالغابة، حياة الصحابه، حلية الاوليا

• اسدالغابة :۱۶۲/۴_۱۶۳، البدايه النهايه :۱۳۰/۷_۱۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۹) برخه:

د الله جل جلاله ولي جوړیدلو لپاره شرطونه :

۱- (دقرآن)مکمل علم.

۲-(دحدیثو مکمل علم)باید ولري.

۳-زناکار نوي.

۴- سودخور نه وي

۱۰- ښځو سره به خلوت کونکی نه وي.

۱۱- بل څوک به هم نه پریږدي چي څوک ورته سجده ولګوي.

۱۲- ساز او سرود اوریدونکی او خوښونکی به نه وي.

۱۳- دین کې نوی کار پیدا کوونکی به نه وي.

۱۴- درباري به نه وي.

۱۵- دروغجن به نه وي.

۱۶- کوډګر جادوګر به نه وي.

۱۷- خور او لور باندې ولور آخستونکی او د هغې روپیو خوړونکی به نه وي.

۱۸- شراب خور به نوي.

۱۹- غیبت کوونکی به نوي.

۲۰- مسلمان ته به کافر ویونکی نوي.

۲۱- خپل عورت پټوونکی به وي.

که دغه پورته ګناهونو کې یو یا ډیرو باندی ککړ وي او کوم دعادت خلاف کار ترې صادر شي دا کرامت ندی استدراج دی ولي ورته ویل ګناه کبیره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۰) برخه:

کرامت زړه سوی او د خپل رعیت سره مینه:

کله چې د مصر رودنیل ډک روان شو ابادي بیرته برحاله شوه هرڅه سرسبز او شاداب شول نو دالله جل جلاله امتحان وو دعربو جزیره کې قحط راغی، ډیره موده باران ونه شو دې ته عربي ژبه کې دې کال ته {عام الرمالة} نوم ورکول شو، چې په هر څه باندې ګردونه او شګې پرتې وې نو یوه ورځ عمر رضي الله عنه غوښتل چې خپله سورلۍ باندې چېرته ولاړ شي؛ خو چې کله طبیلې ته ورغی ګوري چې آس یې وربشې خوري نو ویې ویل ښه زما رعیت له لوګی مري دخوراک لپاره څه نه لري او زما آس وربشې خوري قسم دی تر هغې به وربانديې سورلي ونکړم چې تر څومې ټول رعیت نوي موړ کړی بیا یې دمصر والي عمرو ابن العاص ته لیک واستولو او ورته یې وویل که تاسره دخپلو خلکو د ضرورت نه زیات دخوراک لپاره څه وي مونږ سره کومک وکړه کله، چې عمرو ابن العاص ته لیک ورسیدو نو سمدستي یې شل بیړۍ دخواراکي توکو ډکې د سمندر په لاره راولیږلې او زر اوښان یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بارد وچې په لار راولیږل چې هغې کې سل اوښان د حلال والي لپاره وه چې کله به مال راورسیدو د شپې راتلو نه وړاندې به په خلکو تقسیم کړل او هغه سل اوښان یې پخپل مبارک لاس ذبحه او تقسیم کړل.

دې کې داسې ډیرې شپې او ورځې اوده نشو، نو صحابه کرامو ورته وویل یا امیرالمؤمنین ته خو نه اوده کیږې دا خو ډیره سخته ده نو عمر رضي الله عنه په ژړا شو او ورته یې وفرمایل:

⇦ که دورځې اوده کیږم نو درعیت حقوق مې پایمالیږي او که دشپې اوده کیږم دالله(ج) عبادت رانه پاتې کیږي څه وکړم بلـه دا چې دې وچکالۍ ته ورخطایم یوه ورځ یې تولو صحابه کرامو ته وعظ وکړو ورته یې وویل تاسو استغفار ته زیاتوالی ورکړۍ او نور په ژړا شو ویې ویل یا الله جل جلاله په خلکو، مالونو، مرغانو، بوټو ونو او فصلونو رحم وکړه او اوږده دعا یې وکړه ترهغې چې دده ژړا سره ټول مسجد ژړا ونیوه لږه شیبه چې دوی لا دعا کوله دباندې دباران شرقار شو خلک له خوشالۍ له مسجد دباندې راووتل

دومره باران وشو قحط سالي ختمه شوه ابادي راغله هر خوا وابه راشنه شول فصلونه وشول ونو ښې ډیرې میوې او قجورو قجورې ونیولې، ترهغې چې خلکو دشکرانی لمونځونه وکړل.

⇦ یوه ورځ د روم بادشاه یو قاصد راولیږلو چې مسلمانانو سره د صلحې یا جزیې خبرې وکړي او بلـه دا ورته معلومه شي، چې دمسلمانانو بادشاه څرنګه سړی دی دومره روب داب او ویره لري چې کافران په خپلو ملکونو کې ترې دشپې خوب نشي کولای هغه چې کله مدینې ته راغی پوښنه یې وکړه ستاسې بادشاه چیرته دی زه د روم نه راغلی یم ضرور کار ورسره لرم هغوی ورته وویل موږ بادشاه نلرو امیرالمؤمنین لرو هغه د مدینې بهر چیرته وتلی رابه شي قاصد ورته ویل ما ته یې راپیدا کړئ څوتنان ورسره روان شول او ورپسې ګرځیدل چا ورته وویل هلته دقجورو باغ کې دی دوی چې ورغلل ګوري چې امساء یې سر لاندې ایښودې ده او مبارک مخ باندې یې خولې بهیږي، کله چې هغه قاصد وکتو وی یې ویل قسم دی چې همدا صفات زمونږ کتاب کې لیکلي داسې عادل انسان به وی چې لباس خوراک هیڅ شي کې به یی له نورو خلکو تفاوت نه وي داسې عادل به وي چې خلکو ته به یې مثالي امن راوستی وي چې څوک له الله (جل جلاله) ویره لري داسې بیغمه خوب به بی له ډاره خپله هم کوي او رعیت به یې په امن وي بیا عمر رضي الله عنه له خوبه راپاڅیدو هملته یې خبرې ورسره وکړې بیا هغه دتللو په وخت وویل زړه مې غواړي همدا اوس مسلمان شم زمونږ قانون کې داسې کار خیانت بلل کیږي زه به اوس لاړ شم بیا رازم او مسلمانیږم او همداسې یې وکړل خو کله چې یې روم کې خپلو خلکو ته دعمر رضي الله عنه حالات بیان کړل ډله ډله خلک به راتلل او اسلام به یې راوړلو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• حکایة الصحابة ج اول۵۳ صبح حلیة الاولیاء ۴/ص/۶۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۱) برخه:

د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول:

عمر رضي الله عنه د ابوبکر رضي الله څخه وروسته خلیفه شو صحابه کرامو به ورته خلیفه، خلیفه رسول الله یعني د الله جل جلاله د رسول صلی الله وسلم د خلیفه خلیفه ویل.

خو بعضو صحابه کرامو ته دا پوښتنه پیدا شوه چې بل څوک چې خلیفه کېږي نو داد خلیفه نوم به ډیر اوږد شي نو ټولو فیصله وکړه چې مونږ مؤمنان یو او عمر رضي الله عنه مو امیر دی نو امیرالمؤمنین به ورته وایو نو له دې وروسته اول نوم شو چې عمر رضي الله ته ورکول شو.

د عمر رضي الله عنه په لاس یوه ګوته وه په هغې لیکل شوي وو، ترجمه یې داسې وه مرګ تر ټولو غوره نصیحت دی.

او عمر رضي الله به همیشه خلکو ته ویل چې تاسې ترټولو ذلیل خلک وئ چې د بتانو عبادت به مو کولو،

➥ الله جل جلاله د رته رسول اکرم صلی الله علیه وسلم را ولیږلو ورباندی عزتمند شوئ.

➥ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي عمر رضي الله عنه د جنتیانو رڼا ده په جنت کې.

➥ بل حدیث شریف کې د حجة الوداع په ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم و فرمایل الله تعالی د عرفات په ورځ په ټولو مسلمانانو فخر کوي خو په عمر رضي الله عنه خاص فخر کوی.

➥ بل حدیث کې ابوبکر رضي الله عنه فرمایلي چې ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلي دي چې که زما نه بعد نبي راتلای نو عمر رضي الله به وو.

➥ بل حدیث شریف دي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي د عمر رضي الله عنه نه په بهتر سړي لمر ندی راختلی یعنی بل بهتر تری د نیا کې نشته.

نو لدې څخه د عمر رضي الله بهتروالی معلوم شو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۱۲) برخه:

قسم په خدای زه د دین په کار کې د (کوچو) نه زیات نرم یم.

د عمر رضي الله د ډیرې مینې په خاطر چې د دین سره یې لرله او د الله جل جلاله له ویرې یې د شپې به ګرځیده او د خپل رعیت احوال یې معلومول خپل عادت ګرزولی وو.

یوه شپه په همدې خاطر له کوره وتلو د مدینې کوڅو کې ګرځیدو چې یو کور کې یې د ماشومانو د ژړا اوازونه واوریدل له دروازې یې ور وکتل ګوري چې په اور کتوی اینبې څه شی پکې نشته او اور ترې لاندې بل دی، او ماشومان خپلې مور ته وایې زر شه موږ وږي یو خو مور ورته وایي تاسو اوده شئ چې ترکاري پخه شي تاسې به راپاڅوم، خو هغوی نه اوده کېږي اخر ډیر وخت ووتو چې معمولا

• 1 حلیة الاولیاء ۴۷/۱،، 2 مجمع الزواید ۷۴/۹، 3 اسدالغابة ۱۶۳/۴ ، 4 مسنداحمد۴ /۱۵۴، 5 ترمیذی ۳۶۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر کاري دومره وخت کې پخیږي، خو عمر رضي الله عنه انتظار دی چې څه کېږي خو انتظار اوږد شو نو،

اواز یې ورته وکړو خوری؟

داماشومان ولی ژړوې ماړه یې کړه چې اوده شي.

هغې ورته وویل په څه شي یې ماړه کړم؟

عمر رضي الله عنه ورته وویل ولی دیګ کې څه شی دي؟

هغې ورته وویل تشې اوبه مې پکې اچولې چې ویې وغولوم او اوده شي.

کور کې د خوراک څه نشته بس د عمررضي الله او زمونږ ترمنځ الله جل جلاله شته، عمر رضي الله ورته وویل نو عمر ته څه معلومه ده؟

هغې ورته وویل څنګه امیرالمؤمنین دی چې د خپلو مؤمنانو له احواله ندی خبر؟

عمر رضي الله په ژړا کورته راغی زر زر یې قجوري، وړه، وازده او نور لباس بوری کې واچول دومره شول چې اوچتولی یې نشو خپل غلام اسلم ته یې اواز وکړو اسلمه زر دلته راشه دا بوری زما په اوږه کېږده اسلم په منډه راغی ورته یې وویل نه نه امیرالمؤمنیه زه د څه لپاره یم امر کوه چې زه یې یوسم ؟

عمر رضي الله عنه ورته وویل نه زه یې خپله وړم ایا ته الله جل جلاله ته د عمر له خوانه جواب ویلی شی؟

نو اسلم ورته بوری په شا کړه هغې کورته ورغی غږ یې ورته وکړو خورې لږ د خوړلو شیان مې راوړي زه درتلای شم؟

هغې ورته وویل ولی نه وروره راشه.

عمر رضي الله دننه ورغی او هماغه کتوی کې یې وازده، وړه او قجوري واچولی او پخپله لګیا شو اور وریسې بلوي اسلم وایې ما ولیدو چې مبارکه ګڼه ګیره کې یې لوګی اخوا دیخوا وتو راوتو تر څو یې خواړه تیار کړل او کټوی یې راکوزه کړه پخپل مبارک لاس یې ماشومانو ته خوله کې خواراک ورکولو تر څو خه ماړه شول نور یې بس کړه نو،

بیا یې لوبی ورسره شروع کړې دغوی چپلې به یې را اخستل په څلورې به روان شو، تر څو چې ماشومان دده په دې کار په خندا شول او هغه ښځه ورته لګیا ده دعاء کوي الله جل جلاله دې د عمر په ځای تا د مسلمانانو خلیفه کړي، خو پیژنی یې نه چې همدا عمر رضي الله عنه دی.

عمر رضي الله عنه چې ماشومان په خندا ولیدل خوشحاله شو تندی یې وځلیدو له هغه کوره راووتو لاره کې یې اسلم چې غلام یې وو ته وویل چې ته پوهېږې ما ولی ماشومانو سره لوبی کولی؟

هغه ورته ویل زه هم ستا دی کارته حیران وم-

عمر رضي الله عنه ورته وویل ما ماشومان وږي لیدلي وو ماړه مې کړل خو په ژړا مې هم لیدلي وو، نو ځکه مې کوښښ وکړو چې په خندا یې هم ووینم نو ومی خندول.

عمر رضي الله عنه ډیر زیات مهربانه وه چې هر چا سره به یې د دین دغوښتني مطابق چلند کولو.

یوه ورځ دیو مسلمان او یهودي لانجه ورته راغله دواړو خپله دعوه بیان کړه خو یهودي په حقه وو نو عمر رضي الله دیهودي په حق کې فیصله وکړه نو یهودي وویل قسم دی رښتینی امیرالمؤمنین یې نو عمر رضي په دوره یا قمچینه ووهلو چې ته څنګه پوهېږې چې زه رښتینی یم؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ورته ویل چې ستا ټول کړه وړه عادتونه زموږ کتاب کې لیکل شوي دي او دا سې یې هم لیکلي چې ته به عادل هم یې او ستا هرې خوا ته به ملایکې ستا کومک کوي او تا به حق ته راکش کوي.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۳) برخه:

د عمر رضي الله عنه زړه ولی له کوچو نرم او ترکاڼي کلک وو:

علي (رض)، عثمان (رض)، طلحة (رض)، زبیر(رض)، سعد (رض)، او عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنهم ټول را جمع شول چې عمر رضي الله ته وواییې چې دا ډیره سختي پریږده؛ خو ټول ویریدل چې څنګه ورته وواییې چا جرأت نشو کولای؛ خو دوی کې عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه جرأت منند وو او د عمر رضي الله عنه دوست هم وو هغه ته یې وویل ته لاړشه ورته ووایه.

عبدالرحمن ابن عوف رضي الله ورغی ورته یې وویل یا أمیر المؤمنینه ستا روب داب ویری او سختئ په خلکو ډیر اثر کړی بعضي خلک تا ته د کوم ضرورت په خاطر راشي او غواړي تا ته خپل ضرورت وړاندې کړي؛ خو ستا له ویرې تا ته اظهار نشي کولای او د هغوی ضرورت او مشکل حل نشي بیرته ولاړ شي.

نو که ته دا ډیره سختي پریږدې چې خلک وکولای شي یې تا ته خپل مشکلات ووایې او ته یې حل کړی نو، عمر رضي الله عنه ورته وویل ستا دې په الله جل جلاله قسم وي چې تا ته دغه خبره علي، عثمان، طلحة، زبیر، او سعد نده کړی؟

عبدالرحمن رضي الله عنه وفرمایل چې هو هغوی راته ویلي خو زه همدا اوس له هغوی راغلم او هغوی هلته انتظار ناست دي بل څوک لدې خبرې خبر ندي ته څنګه خبر شوې؟

عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل، خو په ژړا شو.

عبدالرحمن ابن عوف پوه شو چې دا د ده کرامت دی بیا عمر رضي الله عنه ورته وویل قسم په الله جل جلاله چې زه دومره نرم شوم چې اخر له الله جل جلا له وویریدم چې دومره نرمي هم نده پکار بیا سخت شوم خو بیا هم له الله جل جلاله وډار شوم چې دومره سختئ باندې الله جل جلاله ناراض نشي.

بیا یې وفرمایل عبدالرحمانه قسم په الله جل جلاله زما زړه د دین په خاطر دومره نرم شو چې له کوچو هم زیات نرم شو او بیا د دین په خاطر دومره سخت شو چې له کاڼي هم زیات سخت شو نو ته ووایه چې زه څه وکړم دا د دین کارونه همدا سې دي چې د سختۍ ضرورت وي سختي پکار ده چې د نرمۍ ضرورت وي نرمي پکار ده، نو عبدالرحمن ابن عوف تر ډېره په ژړا را ووتو او لاسونه یې یو په بل سره وهل او ویل یې ای عمره تا خو راتلونکي خلیفګان په مشکل کې وا چول چې ته نه پوهیږې چې سختي وکړم که نرمي نو بل به څوک وي چې لتا زیات څه تعامل وکړي.

عمر رضي الله عنه به همیشه دا سې فرمایل د دین د کار لپاره سختي ضروري ده، خو دومره هم نه چې له ځانه جابر جوړ کړې او نرمي هم پکار ده خو دومره هم نه چې بیا دې حیثیت ختم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه به چې کله مسجد کې وعظ وکړو او بیا به یې کور ته تشریف ویوړو نو خپل د کور خلکو ته به یې فرمایل تاسو خو زما خبرې واوریدلې قسم دی چې کوم کار نه مې خلک منع کړي او تاسې هغه وکړئ، نو تاسې ته به له نورو خلکو دوچنده سزا درکوم.

رسول الله صلی الله علیه سلم فرمایلي دي چې زما دامت څخه د دین په باره کې ترټولو سخت عمر رضي الله عنه دی•.

❀❀❀❀❀

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۴) برخه:

پخوانیو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله ذکر:

امیر المؤمنین عمر رضي الله عنه کورته تشریف ویوړو ګوري چې {أمّ کُلثُوم بنت علی ابن ابي طالب رضي الله عنهما}، چې بي بي یې وه په چغو چغو ژاړي.

عمر رضي الله عنه وارخطا شو زر ورغی غیږ کې یې ونیوله ورته یې وویل ولې څه پېښه شوې کوم مصیبت راغلی هله زر وایه هغې مبارکې په ژړا کې ورته وویل،

دغه یهودي راته دغم خبره کړې هغه {کعب الاحبار} دیهودو عالم ؟

عمر رضي الله ورته وویل زر وایه هغه څه ویلي؟

أم کلثوم رضي الله عنها وویل هغه وایې چې ستا خاوند امیر المؤمنین د دوزخ په غاړه ولاړ دی او دا خبره زموږ کتاب کې لیکلې ده.

عمر رضي الله ورته وویل ماشاء الله نو ته دې خبرې ته دومره په چغو ژاړې؟

خو زما ګومان دی چې زه الله جل جلاله نیکبخته پیدا کړی یم.

بیا یې د {کعب الاحبار} دراوستلو امر وکړو -کعب الاحبار چې کله راوستل شو او عمر رضي الله عنه له ویرې او دهشت ډکه څهره یې ولیدله وارخطا شو او ویې ویل یا امیر المؤمنین چالاکي او بیړه به رابانديې نه کوې -ته اول زما خبره واوره زما دی په الله جل جلاله قسم وي ته به دهمدې میاشتې اخر کې جنت کې وېې.

عمر رضي الله عنه ورته موسکی شوه ورته یې وویل ماشاءالله لکه ته دجنت ټیکدار یې لږ مخکې دې ویلې چې زه د دوزخ په غاړه ولاړ یم اوس وایې د دې ذالحجې اخر کې به جنت کې یې دا لا کوم حکمونه دي چې ته یې کوې؟

{کعب الاحبار} ورته ویل هو زموږ کتاب کې ستا دټول عمر علایم لیکل شوي دي او هغې کې لیکل شوي چې ته کله خلیفه شې؛ نو د مسلمانو فتحې به دومره زیاتې شي چې د دنیا شرق غرب شمال جنوب ته به ورسیږي او ستا مثال داسې دی، لکه ته چې د دوزخ په غاړه ولاړ وې او په دواړه لاسه خلک له دوزخ منع کوې خلک په کثیر تعداد کې دوزخ ته روان وي چې تا ګوري بیرته به را واپس کېږي یعنې په خپله خوښه به مسلمانیږي او کوم چې د دوزخ غاړې ته در رسیږي ته به یې په زور او

• طبقات الکبری ۳/۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰، حلیة الاولیاء۱/۵۰-۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

قــوت منـع کوی؛نــو مــا دا ســې نــدي ویلــي چــې تــه دوزخــي یــې دا ســې مــې ویلــي چــې تــه د دوزخ پــه غــاړه ولاړ یې.

بلـه خبـره سـتا د جنـت تـه دتللـو پکـې د همـدې ذالحجـې اخـر لیکلـی خـو چـې تـه وفـات شـې بیابـه خلـک تـر قیامته پورې چې کافران وي دوزخ ته به روان وي.

بیا عمر رضي الله عنه رښیا هم په هما غه میاشت کې وفات شو.

➥ یـوه شـپه عمـر رضـي الله عنـه د شـپې اخـره حصـه کـې د خپـل عـادت مطـابق گشـت کولـو چـې دیـو کـور نـه د مـور او لـور اوازونـه راغلـل مـور ورتـه وایـې لـورې نـن غـوا شـیدې لـږ وکـړل اوبـه ورگـډې کـړه، چـې زیـاتې شي چې خرڅې یې کړو،

لور ورته وویل مورې دا کار امیرالمؤمنین منع کړی ندی؟

مور یې ورته وویل نو امیرالمؤمنین ته څه معلومیږي چې تا اوبه ورگډې کړې؟

لـور ورتـه وویـل نـو کـه امیرالمـؤمنین مـوږ نـه وینـي نـو الله جـل جلالـه خـو مـو گـوري زه دا کـار نشـم کـولای نـو امیـر المـؤمنین چـې دهغـې تقـوی ولیدلـه ډیـر خوشـحاله شـو یـو روایـت کـې دي چـې بیـا یـې خپـل ځـوی ته په نکاح کړه•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۵) برخه:

◆ عبـدالرحمن ابـن عـوف رضـي الله عنـه فرمـایي چـې دقبـایلو بعضـي خلـک مـدینې منـورې تـه راغلـل چـې خپـل ضـرورتونه امیرالمـؤمنین تـه مخکـې کـړي، نـو ناوختـه راورسـیدل او د مـدینې منـورې اطرافـو کـې یـې خیمـې ووهلـې نـو عمـر رضـي الله عنـه خبـر شـو او ماتـه یـې وویـل کـه خوښـه دې وي چـې مـا اوتـا نـن شـپه وربانـدې پهـره یـا څوکیـداري وکـړو ځکـه چـې دغـه خلـک لـه لـرې علاقـې او اوږد سـفر نـه راغلـي سـتومانه دي چې دوی ارام وکړي مونږ به ورته ووایو چې تاسې بیغمه خوب وکړئ او څوک ترې غلا ونکړي،

عبـدالرحمن ابـن عـوف رضـي الله عنـه فرمـایي مـا ورتـه وویـل خوښـه مـې ده نـو دواړو اودسـونه وکـړل یـو خواتـه زه ترینـه چـې دخطـرې امکـان وو پـه لمانځـه لگیـا شـوم چـې هـم بـه عبـادت وکـړم او هـم پهـره اوبـل خواته امیرالمؤمنین شو،

لـږ وخـت بعـد لـه یـوې خیمـې دماشـوم د ژړا اواز راتلـو خـو خبـره اوږده شـوه هغـه نـه غلـی کیـدو نـو امیرالمـؤمنین ورغـی ورتـه یـې وویـل خـورې دا ماشـوم ولـې ژاړي غلـی یـې کـړه هغـې لـږ وخـت لپـاره غلـی کـړو خـو بیـا پـه ژړا شـو او عمررضـي الله عنـه بیـا ورغـی چـې ماشـوم غلـی کـړه، خـو همداسـې دا کـار تـر اخـرې شـپې پـورې جـاري وو اخـر کـې بیـا عمـر رضـي الله عنـه ورغـې ورتـه یـې وویـل تـه خـو ډیـره بـده مـور یـې هیڅ دې زړه کې رحم نشته،

هغې ورته وویل وروره زه لتا ډیره تنگه شوم بیابیا راځې نو ستا زماسره څه کار دی،

• حیاة عمر ۱/ ۳۲۷-۳۲۸، طبقات الکبری ۳/ ۲۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مـا دغـه ماشـوم لـه تـي رودلـو منـع کـړی شـودی نـه ورکـوم ځکـه چـې امیرالمـؤمنین تـي خـورو ماشـومانو تـه د بیـت المـال نـه خوراکـه نـه ورکـوي او مـونږ صـباته ترینـه د کومـک غوښـتلو لپـاره راغلـي یـو ، نـو چـې مـونږ تـه کـوم امـداد راکـوي د دې ماشـوم برخـه بـه هـم راکـړي زه بیـا نشـم راتـلای مـونږ لـه لـرې علاقـې راغلـي یـو لږه موده بعد به ماشوم له تي رودلو منع کوم نو اوس مې منع کړو ،

نـوعمر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل ګرانـې خـورې ماشـوم تـه شـودې ورکـړه زه سـتا ضـامن یـم عمـر رضـي الله عنـه بـه سـتا دبچـي لپـاره خپـل فرمـان بیرتـه واخلـي او تاتـه بـه پـوره نفقـه مقـرر کـړي هغـې ماشـوم تـه شـودې ورکـړې ماشـوم غلـی شـو صباشـوی هـم وو عمـر رضـي الله عنـه او عبـدالرحمن ابـن عـوف رضـي الله عنـه مسـجدته راغلـل لمـونځ تـه عمـر رضـي الله مخکـې شـو ؛ خـو لمـونځ کـې یـې ژړل لـه ژړا لـه وجـې یـې لـه سـینې مبـارکې اواز نـه راوتـل ، چـې لمـونځ اداء شـو امیرالمـؤمنین ممبـر تـه پورتـه شـو ویـې فرمایـل هلاکـت دی دعمـر لپـاره څـومره ماشـومان بـه لـه لـوږې مـړه شـوي وي څـومره ماشـومانو بـه ژړلـي وي زه بـه الله جـل جلالـه تـه څـه جـواب ورکـوم نـور یـې وفرمایـل لـه نـن نـه بعـد زه دبیـت المـال خزانچـي تـه امـر کـوم چـې هر نوي پیدا شوي ماشوم ته به پوره نفقه ورکوي او هغه ښځې ته یې هم پوره ورکړه.
ګرانو لوستونکو الله جل جلاله دی مونږته هم داسې زړه سوانده عادل حاکم نصیب کړي.

◆ ابـي ابـن کعـب رضـي الله عنـه فرمـایي چـې زمـا او عمـر رضـي الله عنـه تـرمنځ لانجـه راغلـه زمـا قجـورې چـا کـټ کـړې وې مـا عمـر رضـي الله عنـه تـه وویـل سـتا د حاکمیـت پـه دوران کـې چـا زمـا قجـورې چـا کـټ کـړي تـه امیرالمـؤمنین یـې تـه یـې ضـموار یـې هغـه انکـار وکـړو مـا ورتـه وویـل رازه سـتا پـه قاضـي بـه فیصله کوو ،

زیـد ابـن حارثـة رضـي الله عنـه قاضـي وو ، خپـل کـور کـې بـه یـې فیصـلې کـولې دار القضـاء نـه وه جـوړه شـوې نـو دواړه ورغلـو اجـازه مـو واخسـتله کورتـه دننـه شـو ؛ خـو زیـد رضـي الله عنـه یـو سـاده فـرش بانـدی ناسـت وو او هغـه عمـر رضـي الله عنـه تـه پـدی خـاطر چـې امیرالمـؤمنین دی اشـاره وکـړه چـې د فـرش یـوه څنـډه بانـدی ورسـره کېنـي ؛ خـو عمـر رضـي الله عنـه وربانـدې اعتـراض وکـړو چـې دا کـار سـتابی عـدالتي ده تـه بایـد مـدعي او مـدعا علیـه سـره مسـاوي چلنـد وکـړې بیـا زیـد رضـي الله عنـه د دواړو دعـوه واوریدلـه نـو د شـرعي مطـابق بایـد دعـوه کـوونکي شـاهدان یاګواهـان چـې د شـاهدۍ ورکولـو اهـل وي پـیش کـړی وی ابـی ابـن کعـب سـره ګواهـان نـه وو ، نـو بیـا د شـرعي مطـابق بایـد منکـر قسـم وخـوري نـو زیـد رضـي الله عنـه ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه تـه وویـل زه دقسـم خوړلـو نـه څـوک نـه بـچ کـوم او نـه پـه دې بـاره کـې چاتـه سـوال کـوم دا یـو شـرعي حـق دی خـو تاتـه سـوال کـوم چـې امیرالمـؤمنین لـه قسـم خوړلـو معـاف کړي.

عمـر رضـي الله دزیـد رضـي الله عنـه پـدې خبـره هـم اعتـراض وکـړو چـې داسـې نـدي کـول پکـار کـه داسـې دلیـل پیـدا شـي چـې حاکمـان لـه قسـم کولـو معـاف شـي بیابـه ترقیامتـه دا کـار جـاري وي چـې دا بـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥عد التي ده، نو زه قسم خورم او په حقه قسم خوړل هیڅ کومه ګناه نلري نو عمر رضي الله عنه قسم ٥وخوړو او دعوه خلاصه شوه•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (١٦) برخه:

د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د چا ځمکه استعمالول:

◆ دزید بن اسلم رضي الله عنه نه روایت دی چې عمر رضي الله عنه غوښتل مسجد نبوي صلی الله علیه وسلم فراخه کړي او مسجد سره نږدې ځمکه د عباس ابن مطلب وه، چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره وو نو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې دا ځمکه ما باندې خرڅه کړه.

خو عباس رضي الله عنه انکار وکړو بیا عمر رضي الله عنه ورته وویل چې ماته یې وبښه خو هغه لدې هم انکار وکړو بیا عمر رضي الله عنه ورته وویل ته یې پخپله مسجد ته وقف کړه خو عباس رضي الله عنه نه منله اخر عمر رضي الله ورته وویل دغه دریو کارونو کې به یو درباندې کوم خو عباس رضي الله ورته وویل نه یې شی رابانډی کولی اخر دواړو فیصله وکړه چې ابی ابن کعب رضي الله عنه باندې به فیصله کوو دواړه ابی ابن کعب رضي الله عنه ته ورغلل دواړو ورته حقیقت بیان کړو ابی ابن کعب رضي الله عنه عمر رضي الله ته وویل امیر المؤمنینه ته حق نلرې چې د چا ځمکه بې اجازې یا قیمت ورکولو مسجد کې داخله یا مسجد پکې جوړ کړې،

عمر رضي الله عنه ورته وویل تا دا فیصله په کوم دلیل وکړه په قرآن که سنت نبوي؟

ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمایل ما په سنت نبوي فیصله کړې ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلي چې کله سلیمان علیه السلام بیت المقدس جوړولو نو، چې ما ښام به یې کار بس کړو سهار ته به هغه دیوالونه بیرته وران شوي وو؛ نو الله جل جلاله ورته وحې راولیږله چې تر څو دې د دغې ځمکې خاوندان نوي راضي کړی نو تاته پکې تصرف کول ناروا دي نو سلیمان علیه السلام هغوی راضي کړل نو کله چې عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله عنه فیصله واوریدله چې د ده په حق کې وشوه نو په خپله خوښه یې ځمکه مسجد ته وقف کړه،

◆ بل روایت کې د سعید ابن مسیب رضي الله عنه نه همدغه رقم قصه ذکر شوې خو هغې کې فرمایلي چې کله الله جل جلاله سلیمان علیه السلام ته وحې راولیږله نو سلیمان علیه السلام د هغې ځمکې خاوند را وغوښتلو ورته یې وفرمایل دا ځمکه په ما خرڅه کړه هغه قیمت ورته وښودلو نو سلیمان علیه السلام قیمت ورته اداء کړو نو هغه سړي ترینه پوښتنه وکړه زما دغه ځمکه ښه ده که دغه روپې. سلیمان علیه السلام ورته وویل ځمکه ښه ده ځکه مسجد پرې جوړوم هغه سړي انکار وکړو چې نه یې خرڅوم سلیمان علیه السلام ورته قیمت زیات کړو هغه بیا پوښتنه وکړه چې دغه ډېر قیمت ښه دی که ځمکه؟ سلیمان علیه السلام ورته وویل ځمکه هغه بیا انکار وکړو همداسې دهغه سړي پوښتنې زیاتې شوې او قیمت هم څوچنده شو اخر کې سلیمان علیه السلام ورته وویل دغه څوچنده

• ابن عساکر ـ ج ۴: ۱۲۴ ص، بیهقی ـ ج ـ۲ـ ۲۷۰ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمت واخله خو بیا به دا پوښتنه نکوي چې ځمکه ښه ده که روپۍ. نور دې دا پوښتنې بس کړه کنه په زور یې درنه اخلم نو الله جل جلاله ورته وحې راولیږله چې ای سلیمان علیه السلامه که ته دغه نفرته د خپل لاس د مزدورۍ نه او خپل رزق نه قیمت ورکوې خو ته پوی شه او ستا کار که ته یې دالله جل جلاله د درکړل شوي مال نه ورکوې نو تر څو چې راضي شوی نه وي دده ځمکه کې مسجد نشې جوړولای نو سلیمان علیه السلام هغه نفرته ترهغې روپۍ ورزیاتولې ترڅو یې راضي کړو نو ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمایل ما دغه خبره د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلی نو عمر رضي الله عنه وویل تیک شوه زه تړې تیر یم ترڅو چې دعباس رضي الله عنه خوښه نوي نه یې مجبوروم،

نو چې کله عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله فیصله واوریدله ویی ویل ما خپله ځمکه د مسجد لپاره وقف کړه نو په دی لانجه کې حکمت داوو چې راتلونکې مسلمانانو ته پکې یو صریح حکم پلاس ورغی او لدی معلومه شوه هغه خلک چې پردی ځمکې غصب کړی بیا پکې مسجد جوړ کړي باکل ناروا دی لمونځ پکې نه کیږي بل دا خبره واضحه شوه چې عمر امیرالمؤمنین وو خو دیو ادنی قاضي فیصله یی ومنله او زور او قوت یې استعمال نکړو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت او عدالت (۱۷) برخه:

◆ کله چې عمر ابن العاص رضي الله عنه افریقایی شتمن او تاریخي هیواد مصر فتحه کړ؛ نو دې فتحې کې ورسره د امیرالمؤمنین ځامن عبدالله او عبدالرحمن ابن عمر رضي الله عنهم هم شریک و، ؛ خو عبدالرحمن ابن عمر رضي الله عنه یو بل نفر چې سروعه ابن عتبه بن حارث نومیدو غلط کړو او شراب یې وربانديې وڅکل چې شپه تیره شوه نو؛ عبدالرحمن رضي الله عنه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته چې دمصر حاکم وو ورغی ورته یې وویل چې مونږ دواړو یو قسم شراب څکلي مونږ دواړه پاک کړه یعنی حد رابانديې جاري کړه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ورته وویل صبا ته راشئ نو عبدالرحمن رضي الله عنه کور ته روان شوه لاره کې یې ورور عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ولیدو ورته یې وویل ما بیګاه شراب څکلي او مست شوی یم نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل ښه کار دی ندی کړی؛ خو چاته ونه وایی رازه کورته زه به سر دربانديې (ګلْ) یا وخریم او په درو به دی هم ووهم پاک به شې خو ډیره د شرم خبره ده چې خلکو ته معلومه شي چې دامیرالمؤمنین ځوی شراب څکلي عبدالرحمن رضي الله ورته وویل چې ما خو والي صاحب عمرو ابن العاص خبر کړی دی.

نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل رازه چې سر خو دربانديی (ګلْ) یا وخریم هغې وخت کې د شرابو څکونکې ته هم دري وې هم سر خریل نو سر یې ورته وخریلو او بیا عمرو ابن العاص رضي الله عنه په دورو ووهلو،

•کنز المال :ج/ ۳/ص/۳۴۵، تاریخ ابن عساکر : ۵ /ص :۶۷۸، تاریخ خلفاء الراشدین :ج/۱ _باب حیاة امیرالمؤمنین

(c) ketabton.com: The Digital Library

خــو داخبــره دافریقـــايي هیـــواد مصـــرنه دعربـــو جزیـــرې تـــه را ورســـیده او عمـــر رضـــي الله عنـــه خبرشـــو سمد ســتي یــې لیــک ولیکلــو او عمــروابن العــاص تــه یــې ولیږلــو چــې زمــا ځــوی ماتــه راولیــږه کــه د دورو وهلــو پــه ســبب نشــي راتــلای نــو پــه اوښ کېجــاوه بــار کــړه او پکــې وایــې چــوه او ماتــه یــې راولیــږه عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه تــه چــې لیــک ورســیدو سمد ســتي یــې پــه اوښ پــه کېجــاوه کــې بــار کــړ او مــدینې تــه یــې راولیږلــو کلــه چــې مــدینې منــورې تــه راورســیدو عمــر رضــي الله عنــه ورتــه وویــل چــې ؛ زه دې بیــا پــه دورو وهــم نــو عبــد الرحمن رضــي الله عنــه ورتــه وویــل ابــا جانــه زه خــو یــو ځــل وهــل شــوی یــم او حــد رابانــدې جــارې شــوی بیــا مــې ولــې وهــې عمــر رضــي الله ورتــه وویــل ولــې مــا تاســو ته باربــار نــدي ویلــي چــې پــه الله جــل جلالــه قســم چــې کــوم کــار نــه ماخلــک منــع کــړي او تاســو هغــه وکــړئ تاســو تــه بــه دوچنــده ســزاء درکــوم نو اوس را وړاندی شه او بیا یې په دورو ووهلو ،

دا ددې لپــاره چــې څــوک ونــه وایــې چــې امیرالمــؤمنین دالله جــل جلالــه حکــم پــه ځــای کــول او شــریعت تطبیقــول لــه کــوره نــه شــروع کــوي دا وو دعمــر رضــي الله عنــه عــدالت چــې خپــل ځــوی یــې ترټولــو زیــات ووهلو ،

◆ دانــس ابــن مالــک رضــي الله عنــه نــه روایــت دی چــې مصــر کــې یــو مصــري باشــنده د عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه چــې دمصــر والــي وو ځــوی ســره د منــډې وهلــو مقابلــه وکــړه او هغــه مصــري پــه منــډه کــې ترینــه وړانــدی شــو او ټــاکلي هــدف تــه ورســیدو ؛ نــو دعمــروابن العــاص رضــي الله عنــه ځــوی تــه غصــه ورغلــه چــې زه د دومــره غــټ ســړي یعنــې والــي ځــوی یــم او تــه رانــه مخکــې شــوې؛ نــو هغــه مصــري باشــنده یــې پــه قمچېنــه ووهلــو ؛ نــو هغــه مصــري باشــنده هلتــه عمــروابن العــاص تــه شــکایت ونکــړو چــې کېــدای شــي زمــا فریــاد وانــه وري؛ نــو مــدینې منــورې تــه راغــی او عمــر رضــي الله عنــه تــه راغــی او ورتــه یــې وویــل یــا امیرالمــؤمنین مــا تاتــه پنــاه راوړې امیرالمــؤمنین ورتــه وویــل مــا پنــاه درکــړې ووایــه چــا ظلــم دربانــدې کــړی هغــه وویــل زمــونږ دمصــر د والــي عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه ځــوی راســری منــډه ووهلــه او زه تــرې مخکــې شــوم خــو پــه هغــه بــده ولږیــده او زه یــې ډیــر زیــات پــه دورو ووهلــم دا دی بــدن مــې وګــوره ســره د دې چــې د مصــر نــه مــې پــه میاشــتو ســفر کــړی خــو بیــاهم د وهلــو ځایونــه تــک شــنه دي او د وهلــو اثــارات یــې ښکاري.

نــو عمــر رضــي الله عنــه، عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه تــه مکتــوب ولیکلــو ورتــه یــې ولیکــل زمــا دلیــک پــه رســیدو پــه خپــل ځــای څــوک دینــداره نفــر مقــرر کــړه او تــه هــم راشــه او هغــه ســتا نــازولی مغــرور ځــوی دی هم راوله،

◆ کلــه چــې عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه تــه لیــک ورســیدو د حکــم تعمیــل یــې وکــړو سمد ســتي پــه اوښــانو راســپاره شــول او ځــان یــې مــدینې منــورې تــه راورســوو قربــان لــه داســې واکمــن چــې یــو مکتــوب بانــدې لــه افریقــا نــه یــو والــي چــې اوس د بادشــا حیثیت لــري ورتــه پــه میاشــتو ســفر کــوي او د امیــر اطاعــت کــوي او ځــان رارســوي او قربــان لــه داســې والــي چــې بیشــماره ملکونــه یــې فــتح کــړي او د اســلام جنــډه یــې پــرې لړولــې هــیڅ ځــان ورتــه بــد نــه ښــکاري پــه خوشــحالۍ امــر تــه غــاړه ږدي او دمیاشــتو ســفر کــوي خــو نــه اعتــراض کــوي نــه ســرغړونه کــوي او نــه یــې ځــوی دراتلــو څخــه انکــار کــوي دا ټولــه خــوبي اســلام کــې ده څــوک چــې اســلام نــه خبــر وي دغســې د امیــر اطاعــت کــوي کلــه چــې را ورســیدل دواړه امیرالمــؤمنین تــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخ کېناستل، امیرالمؤمنین وفرمایل هغه د مصر مظلوم باشنده را وغواړئ هغه راغی امیرالمؤمنین دره هغه مظلوم ته ورکړه ورته یې وویل وهه یې،

◆ انس رضي الله عنه فرمايي چې هغه یې په وهلو شروع وکړه؛ نو مونږ هم غوښتل چې سم یې ووهي چې بیا د کوم واکمن ځوی داسې غلطي ونکړي او عمررضي الله عنه ورته وویل وهه یې ترڅو یې عقل سر ته راشي، انس رضي الله فرمايي چې دومره یې ووهلو چې مونږ نور غوښتل چې بس یې کړي، بیا یې ورته وویل دا پلار یې یعنې عمروابن العاص هم پدې سرسر یو څو درې ووهه چې بیا یې ځوی دومره ظلم او بې ادبي ونکړي، هغه مصري ورته وویل یا امیرالمؤمنین پلار یې نه وهم هغه ګناه نده کړې بیا امیرالمؤمنین دواړو ته وفرمایل الله تعالی خو خپل بندګان ازاد پیدا کړي تاسې په کوم دلیل غلامان ترې جوړ کړي؟

بیا یې وفرمایل لاړشئ او خپله وظیفه په احسنه طریقه سرته رسوئ چې بیا دچا شکایت رانشي قسم په الله جل جلاله چې د دنیاهرکونج کې څوک راته فریاد وکړي زه به یې واورم او ځان به وررسوم.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله د سیرت مبارکه (۱۸) برخه:

د جاسوسۍ په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطاء

یزیدبن ابي منصور رضي الله عنه فرمايي چې[•]،

(1) امیرالمؤمنین عمرابن الخطاب رضي الله عنه یو تن چې - جارود یا ابن جارود نوم یې وو دبحرین امیر یا والي ټاکلی وو هغه یو تن چې ادریاس نومیده پدې تور چې دوښمن ته جاسوسي کوي دښمن ته دمسلمانانو په ضد خطونه لیکي او د مسلمانانو رازونه هم افشاء کوي ووژلو خو چې کله یې سر ترې پریکوو نو هغه چغې وهلې های عمر های عمر های عمر رضي الله عنه،

نو چا امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته اطلاع راوړه چې ستا مقرر شوی والي جارود یوتن دشک په بنیاد ووژلو او هغه چغې وهلې چې های عمر های عمر،

نو عمر رضي الله عنه سمدستي لیک ولیکلو او دبحرین والي ته یې زر د راتلو حکم وکړو جارود ته چې کله د امیرالمؤمنین لیک ورسیدلو بې له ځنډه په سورلۍ سپور شو او مدینې منورې ته یې ځان راورسولو،

کله چې امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته خبر ورسیدو چې جارود راغی سمدستي یې راوغوښتو کله چې ورته مخامخ کېناستو نو عمر رضي الله عنه نیزه د هغه غاړې ته د هغه د ګیرې لاندې وروړله او ویې ویل ادریاسه زه حاضریم ادریاسه زه حاضر یم،

بیا یې جارود ته وویل ادریاس دې ولې ووژلو هغه ورته وویل چې یا امیرالمؤمنین ماته اطلاع راغلې وه چې ادریاس دښمن ته خطونه لیکل جاسوسۍ شک ورباندې وو او د دښمن صف ته د ورتللو اراده یې لرله.

[•] (۱) کنزالعمال ج :۴، ص ۴۱۹ ، ابن راهویةج/۱ :باب خلفاء الراشدین ، (۲) اخرج حاکم ،باب فضیلة امیرالمؤمنین ج/۱ /ص۴۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه ورته وويل نبه ته د شک په بنياد د يو مسلمان وينه تويوې؟
فقط د غلطې ارادې په کولو باندې خلک وژنې؟
په خط او کتابت کولو باندې يو مسلمان قتلوې؟
جارود ته ماته وو ايه چې څوک داسې شته چې د شر او فساد اراده يې نوي کړې؟
نو غلطه اراده خو ملايکې هم نه ليکې تر څو چې چا بد عمل کړی نوي.
نبه، تـه مـا د دې لپـاره تـاکلی يـې چـې د خلکـو ژونـد وژغـورې خلکـو تـه خـدمت وکـړې د خلکـو سـتونزې حل کړې او که د دې لپاره چې خپل رعيت ووژنې؟
ای جـاردوده کـه چېرتـه زمـا سـره دا ويـره نـوي چـې راتلـونکې مسـلمانان بـه بيـا زمـا پـدې کـار عمـل کـوي او هر څوک به په قتل خطا قصاصيږي نو ما به اوس ستاسر قلم کړی وو.
پاڅه له مخې مې ورک شه بيا داسې کار ونکړې او لاړشه د ادرياس وارثينو ته ديت ورکړه.
هغه والي جارود بيرته بحرين ته لاړو او د مړه شوي وارثينو ته يې سل اوښان ديت ورکړل،
(۲) عطـاء رضـي الله عنـه فرمـايي چـې عمـر رضـي الله عنـه بـه هرکـال د حـج موسـم کـې خپـل ټـول واليـان او اميران راغوښتل،
بيابـه يـې اعـلان وکـړو چـې زمـا دغـه حکمرانـانو پـه هـر چـاظلم کـړی وي را دې شـي نـو يـوه ورځ يـې اعـلان وکـړ، چـې هـر چابانـدې چـا ظلـم کـړی وي ودې وايـې ټـول مسـلمانان غلـي شـول خـو يـوتن راپورتـه شـو او ويـې ويـل چـې مابانـدې فلانـي والـي ظلـم کـړی زه يـې سـل درې وهلـې يـم، نـو عمـر رضـي الله عنـه هغـه والـي را وغوښت او دغه نفر ته عمر رضي الله ووېل واخله دره او سل درې يې ووهه،
دې وخـت کـې عمـرو ابن العـاص رضـي الله عنـه د مصـر والـي را پورتـه شـو ويـې ويـل ای اميرالمؤمنينـه لـږ احطيـاط کـوه کـه داسـې وکـړې نـو بيابـه ترقيامتـه سـتا دغـه کـار ديـو قـانون پـه شـکل چليـږي او يـو سـنت بـه جـوړ شـي تـه ماتـه اجـازت راکـړه چـې زه دغـه نفـر راضـي کـړم بيـايې هغـه نفـر پـه دوه سـوه دينـاره راضـي کـړو يعنې په هره دره دوه ديناره،
بيـا عمـر رضـي الله وفرمايـل مـا دغـه د انتقـام قـانون د رسـول الله صـلی الله عليـه وسـلم نـه يـاد کـړی بيـا يـې د جليبيـب رضـي الله مشـهوره قصـه بيـان کـړه، چـې رسـول الله صـلی الله عليـه وسـلم اعـلان کـړی وو، چـې د چـا پـه مـا کـوم حـق وي رادې شـي او خپـل انتقـام دې واخلـي او جليبيـب رضـي الله ويلـي وو، چـې تـا زه پـه دره وهلی وم زه غواړم خپل انتقام واخلم چې دا واقعه به بيا تفصيل سره ذکر کړو•،

❁❁❁❁❁

• {1} کنز العمال ج 4 صفحه 419
{2} کنز لعمال ج 4 صفحه 421 ،
وذکر ابن جرير فی کتابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه دعدالت (۱۹) برخه:

قتل خطاء او انتقام آخستل،

(1) دحسن ابن علي رضي الله عنه څخه روايت دی، چې په مدينه منوره کې ديوې حاملې ښځې خاوند له څه مودې ورک وو او اميرالمؤمنين به خرخ خوراک لباس ور ليږل، يوه ورځ يې د څه ملاحظاتو په خاطر را وغوښتله او څوک يې ورولیږلو چې راشي خو هغې د راتلو نه انکار وکړو،

دوهم ځل يې بيا جواب ور ليږلو، خو هغه ښځه راتلو ته تیاره نه وه،

چاورته وويل ښه خبره داده، چې اميرالمؤمنين ته ورشې هغې چغې کړې چې های زمابخته د اميرالمؤمنين زما سره څه کار دی چې ما غواړي،

خو له ويرې له کوره را ووتله، خو لاره کې وربانديې دبچي پيدا کېدلو دردونه راغلل او دچا کورته ورننوتله او هلته يې ماشوم بې وخته پيدا شو ماشوم دوه چغې وکړې او مړ شو نو، چې کله اميرالمؤمنين خبرشو؛ نو ډير خفه شو او ټول صحابه کرام يې راوغوښتل چې تاسې وواياست چې ما باندې د دې ماشوم دقتل ګناه شته کنه ډيرو صحابه کرامو ورته وويل چې تا باندې هيڅ نشته ځکه تا خو فقط ادب ورکولو لپاره راغوښتې وه،

خو علي رضي الله عنه غلی ناست وو، عمر رضي الله عنه ورته وويل ته خو هم څه ووايه ستا څه رأيه ده؟

علي رضي الله عنه ورته وويل که چېرته دغه صحابه کرامو له خپل ځانه تاته ويلي وي چې ته ګنهګار نه يې نو دوی په غلطه دي او که دوی ستا دخوشحالۍ لپاره داسې وايي نو دا ستالپاره ښه نده،

اصل خبره داده چې تاته خپل رعب معلوم دی خلک لتا څومره ويريږي او زنانه ذات خو هسې هم کمزوری زړه لري،

او دغه ښځې ستاله ويرې له راتلو نه هم انکار کړی نو ځکه، ته بايد د دې ماشوم دقتل خطاء ديت اداء کړې، نو عمر رضي الله عنه ته د علي رضي الله عنه رأيه خوښه شوه او ورته يې وويل چې ته دغه ديت ټولو قريشو باندې تقسيم کړه او هغې ښځې ته يې ورکړه،

سبحان الله داسې عدل داسې تقوی او د الله جل جلاله ويرې په معمولي خطاء باندې پخپل ځان فيصله کوي او ديت اداء کوي.

(2) دزيد ابن وهب رضي الله عنه نه روايت دی چې يو ورځ اميرالمؤمنين رضي الله عنه له کوره راووتلو او ګوتې يې غوږونو کې ورکړې وې لکه چې څوک اذان کوي او چغې يې وهلې ای هغه خلکو چې تاسې عمرته اوازونه کوی، زه حاضر يم زه ستاسې فريادونه اورم زه ستاسې های عمره های عمره اواز اورم،

صحابه کرام حيران شول چې اميرالمؤمنين باندې څه وشول؟

چا ورته وويل اميرالمؤمنين ته دکوم امير يا والي لخوانه ليک راغلی چې هغوی نه قتل خطاشوی او يو مجاهد سپه سالار يا قومندان يا سرلښکر دا کار کړی هغه داسې وه چې مجاهدينو کافران پسې اخستي وو او هغوی د يو لوی نهر نه اخواته لاړل او مجاهدينو سره داسې اسباب نه وو، چې معلومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي چې نهر ځو مره ژور دی چا ورته یو سپین ګیری ضعیف سړی وښودلو چې دغه سړی تجربه لري هغه قومندان یا سرلښکر هغه سړي ته وویل دې نهر ته کوز شه او د دې ژور والی معلوم کړه هغه سپین ګیري ورته وویل زه دا کار نشم کولای ځکه چې سخته یخني ده اوبه واوري پشان یخې دي، نو که زه ور کوز شم مړ کېږم خو هغه سرلښکر ورته وویل چې ته به ضرور دغه کار کوې ځکه چې مونږ ته دهغه اخوا علاقه فتح کول ضروري دي،

اخر یې سړی په زوره اوبو ته ور کوز کړ، خو هغه دیخنۍ تاب ونه لرلو او چغې یې کړې وا عمرا وا عمرا وا عمرا او اوبو ډوب کړو او وفات شو،

نو عمر رضي الله عنه چې لیک ولوستلو زر یې جوابي لیک ولیکلو او هغه سرلښکر قومندان یې راوغوښتلو چې کله قومندان راغی ځو ورځې به هغه ورته راغې سلام به یی واچولو خو عمر رضي الله عنه به مخ ترې وګرځولو همدا سې یې ځو ورځې ورسره وکړل بیا یې راوغوښتلو،

ورته یې وویل ولې دې هغه سړی ووژلو سرلښکر ورته وویل، نو ماځه کړی وای بله چاره نه وه، چې داوبو ژور والی معلوم کړو نو مجبوری نه مې ورښکته کړو مونږ ته دهغه ځایونو چې اوبو نه اخوا وو، فتحه ضروري وه،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل اوس دې قصاص کوم قصاص ته تیار شه،

سپه سالار ورته وویل نو ته نه ګورې چې مونږ ځو مره ملکونه فتح کړل او د اسلام بیرغ مو ورباندی ودرولو اوس ته ما په یوه خطا قصاصوې او زما دملکونو فتحو ته نه ګورې؟

عمر رضي الله ورته وویل الله جل جلاله ته دا سې فتحې ندي قبولې چې د یو مسلمان ناحقه قتل پکې وشي ځوک په ناحقه ووژل شي،

الله جل جلاله ته تر هرڅه خپل بندګان ګران دي،

زما دې په الله جل جلاله قسم وي چې زما دا ویره نوی چې زما نه بعد به خلک قتل خطابانه دې هم قصاص جاري کوي ما به اوس تا نه سر قلم کړی وی.

بیا یې ورته وویل پاځه لاړشه او دهغه وفات شوي تن خاندان ته دیت ورکه،

بیا امیر دحکم تعمیل وکړو او دیت یې اداء کړو، الله تعالی دې مونږ ته هم همدا سې عادل امیران راکړي•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• (۱) رواه البیهقی باب فضایل خلفاء الراشدین
(۲) کنز العمال ج ۷ صف ۲۹۹
(۳) حیاة الصحابة ج۴ صف۱۰۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۰) برخه:

د اميرالمؤمنين د مسلمانانو لپاره سينه مبارکه فراخه ساتل:

(1) د جرير ابن عبدالله رضي الله عنه نه روايت دی چې، عمر رضي الله عنه ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د اسلامي فوج سپه سالار ټاکلی وه او دغه صحابي ډير مشهور محدث او باتور شخص وه.
يو ځل مجاهدينو ډيره زياته کاميابي حاصله کړې وه او ډير غنيمتونه يې لاس ته ورغلي وو او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه هغه غنيمتونه مجاهدينو ترمنځ تقسيم کړل؛ خو يو ځوان ته يې د خپل استحقاق نه دغنيمت مال کم ورکړو؛ نو هغه مجاهد انکار وکړو ويې ويل ماته به خامخا پوره برخه راکوې او دې وخت کې ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ته غصه ورغله او هغه مجاهد يې شل (20) درې ووهلو او د سر ويښتان يې هم ورته لنډ کړل هغه مجاهد خفه شو هر څه يې پريښودل او د شکايت لپاره امير المؤمنين ته راغی.

کله چې راورسيدلو او اميرالمؤمنين ته مخامخ ورغی د خپل سر ويښتان يې جيب کې راوړي وو او د عمر رضي الله عنه په سينه يې ور وويشتل او په ژړا شو چې واخله دا ويښتان ستا امارت کې رابانديې ابو موسی الاشعري بې له کومې ګناه غوڅ کړي او شل درې يې وهلی هم يم عمر رضي الله عنه بې لدې چې د دې مجاهد په بې ادبۍ غصه شي ور پورته شو په مينه يې غيږ کې راونيوه او د انتقام اخستو وعده يې ورسره وکړه.
سمدستی يې خط وليکلو:

د الله جل جلاله د ثنا صفت او درود ويلو وروسته زما ليک ولوله او که دغه مجاهد سره دې لکه ده چې ذکر وکړو ربښتيا ظلم کړی وی او خبره يې ربښتيا وي نو که تا دا کار د خلکو په وړاندې کړی وي د خلکو په وړاندی ورته کېنه چې ويښتان دې غوڅ کړي او شل درې دې ووهي او که ځانله ځای کې دی کړی وي نو ځانله ځای کې دې درنه انتقام واخلي.
اميرالمؤمنين همدغه مجاهد ته ليک ورکړو او له ميلمستيا وروسته يې رخصت کړو.
خو د مجاهد دا تمعه نوه چې ربښتيا به ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د حکم تعميل وکړي ځکه چې هغه د زرګونو مجاهدينو مشر او سپه سالار دی.
نو کله چې مجاهد ورورسيدو ليک يې ورکړو او هغه ليک خلاص کړو او له لوستلو وروسته يې وويل زه حاضر يم زه حاضر يم.
اميرالمؤمنين امر دی په سر سترګو بيا يې امر وکړو هلئ زر شئ هماغه دره او قينچي يا بياتي راوړئ چې ما وربانديې دغه مجاهد وهلی او ويښتان مې پرې غوڅ کړي هغوی ورته راوړل او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ورته کېناستو او ويې ويل راشه خپل انتقام دې واخله کله چې مجاهد د ده دغه عاجزي او د اميرالمؤمنين د حکم په ځای کولو اراده وليدله ورته يې وويل بس ما وبښلی ما د الله جل جلاله د رضاء لپاره معاف کړې ته زمونږ امير يې او مونږ ستا لښکر يو که تا اول کې معافي غوښتی وای ما به معاف کړی وای.
ابو موسی الاشعري رضي الله عنه دغه مجاهد غيږ کې ونيولو او د ده مهرباني يې وستايله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه وو د عمر رضي الله هغه نرمي چې ويلې يې وه زه له کوچو زيات د اسلام په باره کې نرم يم او په حقيقت کې يې ثابته کړې وه.

(2) حرماوي رضي الله عنه روايت کوي، عمر رضي الله عنه فيروزالديلمي رضي الله عنه ته ليک واستوو چې ډير وخت وشو چې بيغمه د شهدو مزې اخلې راشه ته يو بهادر صحابي يې جهاد کې برخه واخله هغه ته چې ليک ورسيدو سمدستي يې وسله را وخستله راروان شوه چې مدينې منورې ته راورسيدو نو عمر رضي الله عنه ته ورغی او د ننوتلو اجازت يې واخستو کله چې دننه کېدلو يو قريشي ځوان هم ورسره دننه کېدلو کوښښ وکړو دواړه دروازه کې سره ټکر شول فيروز الديلمي رضي الله عنه ورته څپيړه ورکړه او هغه وينې شو، کله چې فيروزالديلمي رضي الله دننه شو هغه ځوان هم دننه شو او اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته يې شکايت وکړو چې زه فيروز الديلمي رضي الله عنه ووهلم نو اميرالمؤمنين رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه دغه ځوان دې ولې ووهلو؟

فيروزالديلمي رضي الله عنه ورته وويل اول خو تا ماپسې ليک راليږلې وه تا راغوښتی وم بيا مې درنه دننه راتلو اجازت اخستی وه او دغه قريشي ځوان؛ خو نه تا را غوښتی وه او نه يې دننه راتلو اجازت اخستی وه او ده کوښښ کولو چې زما نمبر کې دننه راشي او ټکر هم ده راسره وکړ.

نو اميرالمؤمنين رضي الله عنه ورته وويل ته خو ټکر کولو سره زخمي شوی نه يې او دغه ځوان تا زخمي کړو که دغه ځوان بې اجازته راتلو نو ما به ترې پوښتنه کړې وای او زما خو تاسره کوم د راز خبره نوه چې بل څوک پرې خبر نشي بيا يې هغه قريشي ځوان ته وويل چې راشه او خپله بدله ترې واخله کله چې هغه ځوان راوړندې شو نو عمر رضي الله عنه ورته وويل چې دومره صبر وکړه چې يو حديث شريف درته بيان کړم.

◆ کله چې اسود عنسي لعنة الله عليه د نبوت دعوه وکړه نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ډير خپه شو يوه ورځ يې چې د سهار لمونځ اداء کړو مونږ ته يې مخ راوا ړولو چې نن شپه د الله جل جلاله يو غوره او محبوب بنده فيروزالديلمي رضي الله عنه راولږيدو.

اسود عنسي لعنة الله عليه يې قتل کړو هغه غوره شخص همدا فيروزالديلمي رضي الله عنه دی.

ايا ته له داسې غوره شخص نه هم خپله بدله اخلې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ځوان وویل ما دالله جل جلاله لپاره معاف کړو.

فیروزالدیلمي رضي الله عنه وویل یا امیرالمؤمنین ایا ته د قیامت په ورځ د دغه حدیث شریف ګواهي ورکوې؟

امیرالمؤمنین ورته وویل هو.

زه ګواه یم او ما دغه حدیث شریف پخپله اوریدلی دی نو.

فیروزالدیلمي رضي الله عنه هغه قریشي ځوان ته وویل واخله دا زما توره او دا آس او شل زره درهم ما تاته بخشش درکړل.

هغه ځوان وویل ما خو د الله جل جلاله دراضي کولو په خاطر له زړه ښنلی یې زه روپۍ نه غواړم.

فیروزالدیلمي رضي الله ورته وویل ما د دې حدیث شریف په خوشحالۍ کې درکړل لتا بل غوره شخص به زه چېرته پیدا کړم بیا هغه ځوان دغه هدیه قبوله کړه.

ګرانو دوستانو یو طرفته که امیرالمؤمنین دعدالت پلي کولو کلک هوډ کړی وو خو بل طرفته یې خپل رعیت ته د ښنني کولو او مینې محبت درس هم ورکړی وه دوی پخپل منځ کې لکه ورونه او یو جسد داسې وو ، خپله به یې غلطي نه کوله که بل وکړه نو معاف کوله یې.[1]

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۱) برخه:

داور سوزولو سزاء چاته ورکولو حکم:

◆ دعبدالله ابن عباس رضي الله عنه نه روایت دی چې یوه وینځه امیرالمؤمنین ته راغله او شکایت یې وکړو چې زه خپل مالک یا بادار دشک په بنیاد په اور کښولم او زه وسوزیدم چې زما شرمګاه یا عورت هم وسوزیدو ،

عمر رضي الله عنه ورته وویل چې ایا ته هغه لیدلې یې چې تا غلط کار کړی وي؟

وینځې وویل نه،

بیا یې ترینه پوښتنه وکړه چې تا په ځان ګواهي یا تا اقرار او اعتراف کړی؟

---

[1] (1) رواه البیهقی عن جریرابن عبدالله

(2) کنزل العمال ج 4ص 299

حیات حیاة الصحابة باب عدل عمر رضي الله عنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وینځې وویل نه.

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل لاړه شه مالک ته دې ووایه چې امیرالمؤمنین غوښتی یې.

وینځه لاړه خپل بادار یې راوستو، عمر رضي الله عنه ورته وویل دغه وینځه دې ولې سوزولې؟

هغه وویل چې زما ورباندې شک دی چې بدکاره ده،

عمر رضي الله ورته وویل یعنې تا لیدلې نده چې بد کار کوي؟

هغه وویل هو مانده لیدلی؛ خو ورباندې شکمن یم.

عمر رضي الله ورته وویل نو تا سره بله سزا نه وه چې تا ورکړې وی؟

په اور سوزول خو یوائې د الله جل جلاله صفت دی لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي،

لاَیُعَذّبُ بِالنّارِ الا رَبّ النّار

په اور بل څوک سوزول نشي کولای یعنې ورته روا ندي مګر یوائې الله جل جلاله یې کولای شي چې د اور مالک او خالق دی بیا یې ورته وویل که ما درسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلی نه وای چې وینځه او غلام دې د بادار نه او ځوی دې د پلار نه انتقام نه اخلي نو ما به ته هماغسې په اور سوزولی وای،

بیا یې دهغې بادار سل دورې ووهلو او خوشې یې کړو او وینځې ته یې وویل چې، زه؛ ته د الله جل جلاله لپاره ازاده یې ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي، کوم بادار چې خپل غلام ته په اور سزاء ورکړه هغه ازاد شو، نوله دې نه معلومه شوه چې:

☜ په اور سوزول ناروا دي.

☜ که غلام ته یې سزاء ورکړې وي سل درې به وهل کیږي.

☜ غلام او وینځې ترې ازادیږي.

☜ ځوی د پلار نه انتقام نشي اخستی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج الطبرانی فی الاوسط وابن عساکر والبیهقی
وکنز العمال ج۷ ص۲۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۲) برخه.

د ذميانو اوغلامانو حکم څه دی چې جرم وکړي؟

(۱) مکحـول رضـي الله عنــه فرمـايي: چـې بيـت المقـدس فـتح شـوی ؤ مـونږ ټـول د اميرالمـؤمنين پـه شـمول هلتـه ؤ، يـوه ورځ عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه يـو نبطـي غـلام تـه وويـل: راشـه دغـه زمـا آس لـږ ونيسـه لږه شيبه وروسته يې درنه اخلم.

هغـه نبطـي غـلام انکـار وکـړ؛ نـو عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه تـه غوصـه ورغلـه او هغـه يـې ووهـه او سـر يـې مـات شـو هغـه غـلام اميرالمـؤمنين تـه ورغـی او شـکايت يـې وکـړ، اميرالمـؤمنين عبـاده ابـن صـامت رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه چې دغه غلام دې ولې وهلی دی؟

عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: زمـا يـو مشـکل دی چـې زه ډيـر ژر غوصـه کيـږم، دې غـلام زما خبره ونه منله او ما وواهه.

عمر رضي الله عنه ورته وويل: اوس نو ورته کښېنه چې بدله درنه واخلي،

دې وخـت کـې زيـد ابـن ثابـت رضـي الله عنـه دغـه خبـره واوريدلـه او عمـر رضـي الله عنـه تـه يـې وويـل: ولـې تـه اوس د بـادار نـه د غـلام بدلـه اخلـې؟ او تـا تـه حـديث شـريف معلـوم دی چـې بـادار نـه د غـلام او پـلار نـه د زوی بدلـه نـه شـي آخسـتی، نـو عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: صـحيح ده عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه دې ديت ورکړي بيا هغه ديت ورکړ او هغه يې راضي کړ.

(۲) د سـويد ابن غفلـه رضـي الله عنـه نـه روايـت چـې کلـه شـام فـتح شـو، اميرالمـؤمنين رضـي الله عنـه هـم هلتـه تشـريف راوړی و، نـو يـو يهـودي ورتـه راغـی او شـکايت يـې وکـړ چـې زه سـتا د پـوځ يـو مجاهـد ډيـر زيات ووهلم دا وګوره سر مې مات او ټول بدن مې تک شين دی.

نـو عمـر رضـي الله عنـه تـه ډيـره غوصـه ورغلـه چـې دا څـوک دی چـې ذمـي يهـودي يـې وهلـی دی؟ نـو صـهيب رضـي الله عنـه تـه يـې امـر وکـړ چـې پاڅـه او هغـه نفـر ماتـه راولـه، کلـه چـې صـهيب رضـي الله عنـه ورغـی ګوري چې هغه نفر مشهور جليل القدر صحابي عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه دی.

صـهيب رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: اميرالمـؤمنين رضـي الله عنـه درتـه ډيـر پـه غوصـه دی او تـه يـې غوښـتی يـې تـه داسـې وکـړه چـې اول معـاذ ابـن جبـل رضـي الله عنـه تـه ورشـه لـه هغـه غيـر بـل څـوک اميرالمـؤمنين رضـي الله سـره خبـره نـه شـي کـولای او ډاريـږي، تـه هغـه تـه پـوره حقيقـت بيـان کـړه هغـه بـه اميرالمؤمنين رضي الله ته ووايي چې تا ته دومره فرصت در کړي چې ته خپله خبره وکړې.

هغـه همداسـې وکـړل او مسـجد تـه راغـی عمـر رضـي الله عنـه پـه جمـع ولاړ ؤ چـې کلـه فـارغ شـو غـږ يـې وکـړ چـې صـهيب چيـرې دی؟ هغـه نفـر يـې راوسـت، صـهيب رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: زه دغـه يـم، هـو راوسـتی مې دی، دغه وخت کې معاذ ابن جبل رضي الله عنه پورته شو او ويې ويل:

يا اميرالمؤمنين رضي الله زما يوه غوښتنه ده، عمر رضي الله عنه ورته وويل: وايه څه وايې؟

معـاذ ابـن جبـل رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: دغـه سـړی عـوف ابـن مالـک الاشـجعي دی تـه ور بانـدې جلـدي يـا تيـزي مـه کـوه هغـه پريـږده چـې تـا تـه يـو ځـل پـوره حقيقـت بيـان کـړي بيـا تـه چـې هـره فيصـله کـوې ټولـو تـه په سر سترګو منظوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه وويل: سمه ده رادې شي، عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه خپله خبره دا سې شروع کړه.

ما دغه يهودي وليده، چې يوه مسلمانه ښځه يې په خره سپره کړې وه هغې چغې وهلې دغه يهودي کوښښ کولو، چې د خره نه يې راوغورځوي؛ خو هغې ځان ټينګ کړی ؤ، بيا دغه يهودي ديکه ورکړه او هغه ښځه لاندې راپريوتله او تر څو چې را پورته کيدله نو دغه يهودي ور منډه کړه او د پاسه ور باندې ځملاست (پريوتی) چې بدنامي ور واړوي دغه وخت کې زه ور ورسيدلم او دغسې عمل مې ور سره وکړ چې ته يې ګورې.

عمر رضي الله عنه ورته وويل: چې ته ولاړ شه او هغه ښځه راوله چې ستا رښتيا او درواغ معلوم شي کنه نو سزاء ته ځان تيار کړه، عوف ابن مالک الاشجي رضي الله عنه د هغې ښځې کور ته ورغی ورته يې وويل: اميرالمؤمنين رضي الله له تانه حقيقت اوريدل غواړي کنه نو ماته به سزاء را کوي، د هغې ښځې پلار او ورور عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه ته وويل: تا مونږ په شرمو وشرمولو ستا څه اراده ده چې دا هلته ولاړه شي؟ او نور هم وشرميږو چې څوک خبر نه وي هغه هم خبر شي؟

هغې ښځې ورته وويل: زه به خامخا ورځم او عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه چې په ما غيرت کړی دی زه به يې بچ کوم.

بيا يې پلار او ورور ورته وويل: تاته ضرورت نشته مونږ به دواړه ورشو او ستا حقيقت به ورته بيان کړو، هغه دواړه راغلل او بلکل هماغسې بيان يې وکړ څنګه چې عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه کړی ؤ.

کله چې عمر رضي الله عنه ته حقيقت معلوم شو امر يې وکړ چې دغه يهودي اعدام کړې او صحابه کرامو هغه يهودي اعدام کړ.

بيا يې وويل: أی مسلمانانو ورونو تاسو واورئ د چا د ذميتوب نه مطلب دا نه دی چې دوئ به داسې قسم حرکتونه کوي او تاسې به يې معاف کوئ.

خبردار هر هغه څوک چې د اسلام خاورې ته داخل شي او يا له مخکې پکې اوسيږي که هغه په خپله خوښه راغلی وي يا چا راغوښتی وي هغه اشغالګر وي يا مجاهد هغوئ که وسلې سره راغلي وي يا بې وسلې چې ستاسې ننګ، ناموس، خاورې، مال او ځان ته ترينه خطر وي او هغوئ دغسې حرکتونه کوي هغوئ ته امن ورکوونکی هم او دوئ هم دغسې ووژنئ لکه څنګه چې ما دغه يهودي ووژلو.

سويد ابن غفله رضي الله عنه فرمايي: دغه يهودي اولنی سړی ؤ چې ما وليد، چې اسلام کې اعدام شو له دې وروسته بيا چا بلل شوي يا نابللي اشغالګر ياذميان نه دي معاف کړي او په هر غلط کار باندې يې دوچنده سزاء ورکړې ده•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج ابوعبيد و البيهقي و ابن عساکر
وکذالک فی الکنز/ج:۲
و اخرج الطبراني عن عوف ابن مالک رضي الله عنه مختصرا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۳) برخه.

ذمیانو او غیر مسلم چې ستا قانون نه مني او ستا حیا، ننگ، ناموس او خاورې ته خطر وي څه حکم دی؟

(۱) عبد الملک بن یعلي الیثي رضي الله عنه فرمائي: چې بکر بن شداخ الیثي رضي الله عنه د بلوغ نه وړاندې د رسول الله ﷺ خدمتگار ؤ او د رسول الله ﷺ کور ته تلو راتلو، خو چې کله بالغ شو نو رسول الله ﷺ ته راغی ورته ئې وویل: زه اوس بالغ شوم اوس ستاسو کور ته نه ځم نو رسول الله ﷺ چې د ده ایمانداري ولیدله نو دعاء ئې ورته وکړه چې الله ﷻ دې ستا د قول او خبرې تصدیق وکړي.

کله چې شام فتح شو، نو هلته یو یهودي مړ موندل شوی ؤ او عمر (رضي الله عنه) ډیر خپه ؤ ځکه چې داسې نامعلومه مرگ هغه ته قبول نه ؤ، نو مسجد کې ئې اعلان وکړ چې ستاسې دې په الله ﷻ قسم وي چې چا ته د دغه یهودي قاتل معلوم وي ماته دې وښائي.

نو بکر بن شداخ الیثي رضي الله عنه پورته شو او وئې ویل: چې دغه یهودي ما وژلی دی، نو کله چې امیر المؤمنین رضي الله د هغه خبر واورید، نو له ډیره تعجبه ئې الله أکبر وویه ځکه چې امیر المؤمنین رضي الله عنه ته د هغه خدمت معلوم ؤ چې د بلوغ مخکې یې د رسول الله ﷺ کړی و.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ژر ژر صفائي پیش کړه کنه نو خیر دې نشته.

بکر بن شداخ الیثي رضي الله ورته وویل: چې زما یو دوست تاسو جهاد ته لیږلی دی هغه خپل ټول خاندان ماته سپارلی دی زه به وخت په وخت ورتلم او پوښتنه به مې کوله، یوه ورځ چې ورغلم نو د نارینه اواز مې واورید، چې اشعار وائي چې د هغې ترجمة داسې ده.

آی اشعثه ته مسلمانانو د جهاد په نوم دوکه کړی ئې دا دی زه ستا کور ودانې سره پروت یم ټوله شپه مې د هغې په سینه تیره کړه تیونه مې ترې وچوشل ټوله شپه مې اړخ په اړخ واړوله را واړوله نن ستا د کور ودانې گلونه ما ورژول ستا پالنگ ماته خالي دی، نن مې ټوله شپه ستا په هغه تخت تیره کړه چې ته ورته ناموس وائې.

بکر بن شداخ الیثي رضي الله عنه وویل: نور مې طاقت ونه شو او ورپسې دننه ورغلم سر مې ترې قلم کړ او ښه مې زړه وربانډې یخ کړ، اوس ستا خوښه چې کوم امر کوې ماته قبول دی نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: که بل کوم نفر وي ما به ضرور ترینه گواهان غوښتي وای، خو ستا خبره تصدیقوم ځکه چې ما ته هغه دعاء یاده ده چې رسول الله ﷺ درته کړې ده.

بیا امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: نر کار دې کړی دی او یو ځل ئې بیا اعلان وکړ چې آی صحابه کرامو هر هغه خلک چې ستاسې ننگ، ناموس، خاورې، ځان او اولاد او اسلام ته ترې خطره وي نو که هغه په هر نوم ستاسې خاورې ته داخل شوی وي وژل ئې در باندې فرض دې•،

دا وه د عمر (رضي الله عنه) فتوی چې د اوس وخت سره بلکل برابره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• رواه الطبراني في كتابه والكنز في ۳۰۲ ۴ ؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۴) برخه

د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر:

(۱) اميرالمؤمنين عمر (رضي الله عنه) يوې غزاء ته مجاهدين ليږلي وو، بيا ورته خبر راورسيد، چې دا خلک عجميان دي او سخت باتور او جګړه مار خلک دي، خو ستاسې مجاهدينو ورته وعده ورکړې ده چې تسليم شي، تاسو ته امن دی يا تاسو سره خبره کوو، او که هغوئ غره ته ختلي او محفوظ وي خو چې کله راکښته شي او ورته راشي نو قتل يې کړئ، نو اميرالمؤمنين عمر (رضي الله عنه) ورته ليک واستو، چې زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تاسو کې هر چا دا ناوړه عمل وکړ سر به ترينه پرې کوم چې تاسو يو ځل خلک تسليم کړئ بيا ورسره دوکه کوئ، تاسو ورته د امن وعده ورکړئ بيا وعده خلافي کوئ او وژنئ ئې او دا د اسلام د مبارک دين خلاف کار دی تاسو ئې بايد تر يو وخت وساتئ چې بلکل ئې د اسلام راوړلو او سمې لارې ته د راتلو اميد نه وي نو بيا سزاء ورکړئ.

(۲) د انس ابن مالک (رضي الله عنه) نه روايت دی: چې موږ خراسان تستر ښار محاصره کړ هغې کې يوه مظبوطه قلعه وه هغې کې هرمزان بادشاه هم ؤ ما هغه محاصره ماته کړه او هرمزان مې ژوندی ونيوو او اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ته مې راوستولو، کله چې اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ته مخامخ شو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ترې پوښتنې شروع کړې.

هرمزان ورته وويل: د مړو په شان خبرې وکړم که د ژوندیو؟

هرمزان د دوه تکړه صحابه کرامو براء ابن مالک او مجزاة ابن ثور رضي الله عنهم قاتل ؤ، نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: تا باندې ويره نشته يعنې ډاريګه مه خبرې کوه.

هرمزان ورته وويل: کله چې تاسو د بتانو عبادت کاوه نو مونږ در باندې غالب ؤ او تاسو ته دوه چانسونه وو يا غلامي او يا مرګ.

خو کله چې تاسو ته نبي ﷺ راغی نو زمونږ دواړه لاسونه مات شول مونږ عجميان به اوس هميشه مغلوب او تاسو به د دين په برکت غالب ياست.

نو انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ماته وويل: چې هرمزان سره څه عمل وکړو؟ نو ورته ومې ويل: شاته ده زبردست پوځ پرېښې هغوئ بيخي زيات قوي دي که ته هرمزان ووژنئ، نو د هغوئ مورال به کښته شي ګډوډې به پکې راشي او مونږ به ور باندې غالب شو.

نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) وويل: زما هم همدا رايه ده ځکه چې هرمزان د صحابوو قاتل دی بايد ووژل شي.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمايې: چې کله زما پوره يقين راغی چې، اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) اوس هرمزان نه پرېږدي ضرور يې وژني نو ما ورته وويل: چې اميرالمؤمنينه رضي الله عنه اوس خو ته هرمزان نه شې وژلای.

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) په تعجب شو او ويې ويل ولې؟ انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې ما ورته وويل: کله چې هرمزان درته وويل د مړو خبرې وکړم که د ژوندیو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنې کـه تـه مـا وژنـې د همـدې موضـوع سـره برابـرې او مناسـبې خبـرې کـوم کـه تـه مانـه وژنـې نـو د خپـل ژونـد سـره مناسـبې خبـرې کـوم، نـو تـا ورتـه وويـل: چـې تـا بانـدې ډار نشـته يعنـې مـه ويريـږه دا خبـره داسـې شـوه چـې تـا امـن ورکـړ، اوس چـې يـې تـه ووژنـې وعـده خـلاف شـوې، اميرالمـؤمنين (رضـي الله عنـه) راتـه وويل: ايا هرمزان تا ته رشوت درکړی دی، چې ته يې د بچ کيدلو کوښښ کوې؟

انـس ابـن مالـک (رضـي الله عنـه) فرمـايې: مـا ورتـه وويـل: نـه يـې رشـوت راکـړی او نـه زه داسـې اراده لـرم، زه غواړم ته وعده خلافه نه شې.

نـو اميرالمـؤمنين (رضـي الله عنـه) راتـه وويـل: انسـه (رضـي الله عنـه) ايـا تـه پـه خپلـه خبـره کـې صـادق يـې؟ که ما داسې ويلي وي يو بل گواه پيش کړه.

انـس ابـن مالـک (رضـي الله عنـه) فرمـائي: زه بهـر راووتلـم نـو هلتـه مـې زبيـربن عـوام (رضـي الله عنـه) ومونـدو هغـه را سـره ولاړ هغـه هـم دا خبـره آوريـدلې وې، نـو مـونږ دواړو گـواهي تيـره کـړه چـې تـا دغـه خبـره کـړې ده نـو، اميرالمـؤمنين (رضـي الله عنـه) هرمـزان تـه وويـل: ځـه تـه پـه امـن شـوې تـه اوس پـه خپلـه خوښـه ځـان تـه لاره غـوره کـړه کلـه چـې هرمـزان پـوه شـو چـې مسـلمانان پـه هغـه وعـده هـم وفـا کـوي چـې غيـر ارادي ترې صادر شوي وي نو پوه شو چې دغه دين حق دی نو مسلمان شو.

چې د ده مسلمان کيدل د ډيرو نورو د اسلام راوړلو سبب شو.

د مشـرانو اکثـره اعمـال مـونږ تـه نصـيحت دی کـه مـونږ د هغـوئ پـه لاره لاړ شـو همداسـې کاميـابئ بـه مـو نصيب شي

(۳) عبـد الله بـن ابـي حـدرد اسـلمي (رضـي الله عنـه) فرمـايې: چـې مـونږ د عمـر (رضـي الله عنـه) سـره د جابيـه ښـار تـه ولاړو، هلتـه مـو وکتـل چـې يـو سـپين ږيـری يهـودي د مسـجد دروازه کـې سـوال کـوي نـو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: ولې سوال کوې؟

هغـه عمـر (رضـي الله عنـه) نـه پيژنـدلو هغـه وويـل: مـونږ اميرالمـؤمنين (رضـي الله عنـه) تـه جزيـه منلـې، خـو اوس زه کمـزوره شـوی يـم مـزدوري نـه شـم کـولای نـو يـو خـوا رابانـدې جزيـه او بـل خـوا د کـور سـاتنه ده او زه بل کوم څوک نه لرم چې مزدوري وکړي نو له مجبورئ سوال کوم.

نـو عمـر (رضـي الله عنـه) يـې پـه اوږه لاس کيښـود او ورتـه يـې وويـل: تـه نـور سـوال مـه کـوه چـې تـه قـوت او طاقـت کـې وې مـونږ سـتا جزيـه بيـت المـال تـه سـپارلې ده چـې د مسـلمانانو ضـرورتونه مـو تـرې پـوره کـول اوس ته ضعيف يې تا ته به د بيت المال نه نفقه درکول کيږي او جزيه دې هم معاف شوه.

گرانـو دوسـتانو افغانسـتان کـې يـوازې سـيکهان او هنـدوان چـې لـه پخـوا دلتـه اوسـيږي او ملـک تـه تـرې خطره نشته په دې حکم کې داخل دي نور کافران په هيڅ صورت د ذميانو حکم کې نه شي راتلای.

راتلونکي موضوع د ذميانو مال خوړل او نور ښکلي معلوماتو کې راسره اوسئ•،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج ابن عساکر و الواقدي مثل ذلک
کنزالعمال ج ۳ صف ۳۰۱، ۳۰۲
و اخرج ابوعبيد و مالک فی کتابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه

د اولاد رسول ﷺ سره نیکي کول

د ذمي د مال خوړلو حکم

(۱) یزید ابن مالک رضي الله عنه فرمایي: چې مونږ د جابیه ښار فتح کړ نو مجاهدین سخت لوږې اخستي وو، یو یهودي راغی امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته چې هلته موجود ؤ شکایت وکړ، چې ستا مجاهدینو زما د انګورو په باغ چاپه غورځولې (وهلي) ده ټول یې خوړلي دي.

نو عمر رضي الله عنه په خپله ښار ته ووت، ګوري چې یو صحابي رضي الله عنه خپل ډال کې د انګورو وږې (وانښکي) اویزان کړي او روان دی.

عمر رضي الله عنه هغه ته وویل: یعنې تا هم انګور را شکولي دي؟

هغه مجاهد ورته وویل: هو! ما هم خپله برخه را شکولي دي خو یا امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) مونږ نور د لوږې مرګ ته نژدې وو!

نو عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل بیرته راغې، هغه یهودي ته یې وویل: تا به دغه انګور خرڅولو ته ساتلي وه؟

هغه ورته وویل: هو! همدا مې د خپلو ضرورتونو پوره کولو ته خرڅول.

نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل: ته د خپلې خوښې قیمت ووایه هغه یهودي ورته قیمت ووایه او امیرالمؤمنین رضي الله عنه پوره قیمت ورکړ، دا ؤ د هغوئ تقوی او پرهیزګاري.

⟵ یو روایت کې د عامر بن ربیعة رضي الله عنه نه روایت دی: چې عمر رضي الله عنه یو ځای کې یو وچ لرګی د مځکې څخه اوچت کړ او ویې ویل: کاش چې زه دغه خشاک وای چې هیڅ پوښتنه رانه نه کیدای.

⟵ د ابي نعیم رضي الله عنه څخه روایت دی: چې عمر رضي الله عنه وفرمایل: که چیرې د آسمان څخه یو اواز کوونکی اواز وکړي چې تاسي ټول به جنت ته داخلیږئ غیر له یو تن نه زما ویره ده چې هغه زه نه وم.

او که چیرې د آسمان څخه یو اواز کوونکی اواز وکړي تاسې ټول به جهنم ته ځئ غیر له یو تن نه نو زما امید دی چې هغه به زه وم یعنې هم ویره پکار ده چې عبادت په احسنه طریقه وشي او هم د الله ﷻ د رحم او کرم امید پکار دی.

⟵ حلیة الاولیاء یو روایت ذکر کړی دی: چې عمر رضي الله عنه ته د یمن څخه یمني څادرونه راغلي وو او چاته یې د تقسیم امر وکړ، هغه ټول تقسیم کړل چې کله خلاص شول نو ګوري چې حسنین رضي الله عنهم د خلکو په اوږو پټنې راړولې او امیرالمؤمنین رضي الله عنه مخې ته راغلل هغوئ څه ونه ویل خو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ډیر زیات خپه شو، صحابه کرامو (رضي الله عنهم) پوښتنه وکړه چې ته ولې خپه او ژړغونی ښکارې؟

امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل: تاسو د حسن (رضي الله عنه) او حسین (رضي الله عنه) په باره کې د الله ﷻ نه ویریږی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغــوئ وويــل: چــې دا څادرونــه دوئ بانــدې غــټ دي او بــي بــي فــاطمې (رضــي الله عنهــا) بانــدې واړه دي نــو ځکــه مــو ورنــه کــړل ! نــو اميرالمــؤمنين رضــي الله عنــه سمدســتي امــر وکــړ، چــې د دوئ لــه پــاره دې څادرونــه د يمن څخه را وغوښتل شي تر څو چې دوئ ته نه وي رسيدلي زه ارام نه شم کولای.

بيــا هغــوئ څــوک يمــن تــه وليــږل او څادرونــه يــې ورتــه راوړل چــې کلــه هغــوئ څادرونــه واغوســتل نــو عمــر رضي الله عنه هم خوشحاله شو.

دا ؤ د اميرالمؤمنين رضي الله عنه په خپل رعيت مهرباني او له الله ﷻ ويره•،

داسې نورو د عبرت واقعاتو کې راسره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۶) برخه

قربان له داسې تقوی نه شم

(۱) نــافع ابــن حــارث (رضــي الله عنــه) فرمــايې: چــې عمــر (رضــي الله عنــه) مکــې معظمــې تــه تشــريف راوړ، د جمعــې ورځ وه او د ارالنــدوه مقــام تــه لاړ، چــې لــه دې ځايــه حــرم شــريف نــژدې دی لــږه دمــه بــه وکــړم او طواف ته به ولاړ شم او دلته يې خپل څادر مبارک ومينځه او يو لرگي باندې يې ځوړند کړ.

دې وخــت کــې يــوه کــوتره راغلــه او څــادر بانــدې کښيناســتله نــو عمــر (رضــي الله عنــه) وډار شــو چــې هســې نــه گنــدگي ور بانــدې ونــه کــړي، نــو لــه هغــه ځايــه يــې وشــړله هغــه پــه بــل ځــای کښيناســتله هلتــه مــارو او هغــه يې وچيچله او مړه شوه.

نو عمر (رضي الله عنه) ډير زيات خپه شو چې دا څه وشول؟

نــو عمــر (رضــي الله عنــه) چــې د جمعــې لمــونځ وکــړ عثمــان (رضــي الله عنــه) ورتــه راغــی هغــه ترينــه د پريشانئ سبب وپوښته !

عمــر (رضــي الله عنــه) ورتــه د کــوترې خبــره وکــړه چــې کــوتره پــه امــن ځــای کــې ناســته وه او مــا پــه دې شــک چې زما په څادر گندگي ونه کړي، پاځوله اوس تاسو وواېې چې زما کفاره څه شی ده؟

نــافع ابــن عبــد الحارث (رضــي الله عنــه) فرمــايې: چــې عثمــان (رضــي الله عنــه) ماتــه وويــل: چــې تــه څــه وايې؟

نــو مــا ورتــه وويــل: چــې دوه درميانــه پســونه دې ورکــړي، نــو عثمــان (رضــي الله عنــه) هــم زمــا خبــره خوښــه کــړه او عمــر (رضــي الله عنــه) بيــا دوه پســونه فديــه ورکــړه، يــوه ســهوه بانــدې چــې گنــاه هــم نــه وه عمــر (رضــي الله عنــه) دومــره لــه الله ﷻ ويريــده، اوس راشــه د دې زمــانې بادشــاهانو او واکــدارانو تــه چــې پــه ســلگونه ديندار مسلمانان وژني او بيا فخر ور باندې کوي.

• صفحه ۹۲، وابی صاعد الله الکايی فی کتابه
وکنزالعمال ج۲ صف ۲۹۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) عمر (رضي الله عنه) په خپله د خلافت دوران کې هم تجارت کولو او خپله مصارف یې له همدې ګټې پوره کول، یو وار یې شام ته خپل ټول مال تجارت له پاره ولیږل، خو خپله بې خرڅه شو او عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ته یې جواب ولیږه چې څلور زره درهم قرض ورکړي.

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورته بیرته جواب راولیږه، چې بیت المال نه قرض واخله چې کله ستا د تجارت مال راغی بیرته یې بیت المال ته داخل کړه دغه خبره په عمر (رضي الله عنه) ډیره سخته ولګیدله او خپه شو بیا عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي: چې ما سره په لاره کې مخامخ شو او ډیر راته په غوصه ؤ او ما ته یې وویل: بیت المال خو ما ته هم معلوم ؤ، خو ما نه غوښتل بیت المال نه قرض واخلم که زه بیت المال نه قرض واخلم او مړ شم خلک به وایې معاف یې کړئ، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) دی او د قیامت په ورځ به زه الله ﷻ ته جواب ورکوم.

ما ستا غوندې حریص او بخیل سړي نه څکه قرض غوښته چې که زه ناڅاپي مړ شم نو ته به یې راته معاف نه کړې او زما میراث نه به یې واخلې یا به یې زما اولاد درکړي، نو زما غاړه به د قیامت په ورځ خلاصه وي.

وګورئ دومره پاک نفس والا چې قرض هم له بیت المال څخه نه اخلي!

او د بیت المال خوړل خو لرې خبره ده،

یو صحابي (رضي الله عنه) فرمایي: چې امیرالمؤمنین بازار کې روان و، نو زما وربانډې پام نه ؤ هغه خپله قمچینې ته زما طرف ته اشاره وکړه او قمچینه زما د جامو یوه غاړه باندې ولګیدله، نو زما ور پام شو، هغه راته وویل: دغه کچره او چته کړه بازار کې ګندګي مه جوړوئ،

بازار صاف ستره ساتئ او ښاروال یعني د ښار مسؤل ته وو ایه چې بازار صاف وساتئ.

بیا فرمایي: چې پوره یو کال بعد یې زه بازار کې ولیدم او له لاسه یې ونیولم خپل ځای ته یې بوتلم او بیا یې راته وویل: ایا ته په دې کال کې د حج اراده لرې؟ نو ما ورته وویل: هو حج ته ځم ان شاءالله، نو بیا یې راته وویل: دغه شپږ زره درهم واخله او خپل حج کې یې ولګوه، نو ما ورته وویل: ما سره خرڅ شته ما ته یې مه راکوه.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ویل: نه دغه ما تا ته څکه درکړل چې یو کال مخکې ستا جامې په قمچینه باندې لګیدلې وې او ستا پام نه ؤ ته به ډار شوی وې،

نو صحابي (رضي الله عنه) فرمایي: چې ما ورته وویل: زما په یاد نه دي نو عمر (رضي الله عنه) راته وویل: ستا به په یاد نه وي خو زما نه دي هیر شوي. بیا یې روپئ راکړلې*.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

---

* حیاة الصحابة ج۱ صفحه ۱۹۹

کماذکر ابن عساکر عن ابراهیم نخعي رضي الله عنه ج۴ صفحه ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۷) برخه

واک غوښتونکو ته زبردست زیری

ترا خیره یې ولولئ.

بادشـاه، وزیـر، د سـترې او وړې جرګـې ولایتـي او ولسـوالۍ شـورى والـي، قاضـي، حـاکم، قومانـدان، جنـرال، ښـاروال او ټولـو هغـوئ تـه چې یـا یـې ځـان پـه وچ زور یـا واسـطه یـا رشـوت مقـرر کـړی وي یـا بـل چا پـه دې خلکو را نازل کړی وي، زیری.

ابــو وائــل شــقیق بــن سـلمة (رضــي الله عنــه) څخـه روایـت دی: چې عمـر (رضــي الله عنــه) د خراسـان هـوازن لـه پـاره بشـرابن عاصـم (رضـي الله عنـه) حـاکم وټاکـه، چـې د هغـوئ مشـري وکـړي او د هغـوئ نـه زکـاة را جمـع او د غریبانو مشکلات پرې حل کړي.

خـو بشـربن عاصـم رضـي الله عنـه کـور کـې ناسـت ؤ ژړل یـې، عمـر (رضـي الله عنـه) خبـر شـو چـې هغـه خـو نـه دی تللی او کور کې دی، نو عمر (رضي الله عنه) ورپسې راغی ورته یې وویل:

کـوم ضـروري کـار هلتـه د تلـو نـه منـع کـړی ئـې؟ ایـا زمـا اطاعـت پـه تـا واجـب نـه دی؟ ایـا تـا تـه مـا هـوازن تـه د تلو امر نه دی کړی؟

بشـربن عاصـم (رضـي الله عنـه) ورتـه وویـل: بیشـکه چـې سـتا امـر ماتـه رسـیدلی او تـا مـا تـه یـوه لویـه عهـده سپارلې، خو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: وایه څه وایې؟

بشـربن عاصـم (رضـي الله عنـه) ورتـه وویـل: مـا لـه رسـول الله ﷺ نـه اوریـدلي دي چـې څـوک د چـا مشـر او هغـوئ د هغـه ماتحـت شـي او هغـه مشـر ورسـره عـدالت ونـه کـړي، مـال یـې وخـوري، یـا یـې بیځایـه ولګـوي، یـا هغـوئ تـه اسـانتیاوې برابـرې نـه کـړي، یـا یـې حقـوق تلـف کـړي، یـا ظلـم او غصـب تـرې وشـي لـږ وي کـه ډیـر نـو، د قیامـت پـه ورځ بـه پـل صـراط بانـدې ودرول شـي چـې لـه المـاس نـرئ دی، او پوښـتنې بـه تـرې وشـي کـه لـږ خیانـت هـم تـرې شـوی وي نـو د صِـراط پُـل نـه بـه ئـې وغورځـوي چـې (۷۰) کالـه بـه کښـته روان وي او د جهـنم بـیخ تـه بـه ورسـیږي او همـاغـه ځـای کـې بـه وي، بیـا پـه ژړا شـین شـو نـورې خبـرې یـې لـه خولې نه راوتلې.

عمـر (رضــي الله عنــه) پـه ژړا شـو د بشـربن عاصـم (رضـي الله عنـه) لـه کـوره راووت، لاره کـې ابـوذر غفـاري (رضـي الله عنـه) ورتـه مخـې تـه راغـی هغـه تـرې پوښـتنه وکـړه، امیرالمؤمنینـه خیـر خـو دی؟ ولـې غمجـن یې؟

عمـر (رضـي الله عنـه) ورتـه وویـل: د بشـربن عاصـم (رضـي الله عنـه) نـه مـې یـو حـدیث شـریف واوریـده، بیـا یې حدیث شریف ورته بیان کړ.

ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته وویل: ولې دغه حدیث شریف تا نه دی اوریدلی؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: نه.

ابـوذر غفـاري رضـي الله عنـه ورتـه وفرمایـل: مـا هـم لـه رسـول الله ﷺ نـه اوریـدلي دي، چـې څـوک پـه یـوه عهـده مقـرر شـي کـه هغـه لویـه وي یـا وړه او هغـه خیانـت پکـې وکـړي او نـاوړه ګټـه تـرې اوچتـه کـړي، نـو د قیامـت پـه ورځ بـه یـې پُـل صِـراط نـه ملائکـې ښـکته وغورځـوي او (۷۰) کالـه بـه ښـکته روان وي بیـا بـه د جهنم بیخ ته چې له ډیر ګرموالي تک تور دی ورسیږي او هماغه به یې ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو أي أمیرالمؤمنینه رضي الله عنه، اوس ته ووایه چې د چا مخ په خاوره سپیره نه وي او بدبخته نه وي نو د خلکو مشري به وکړي؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) رسول الله ﷺ په یو ځای کې امیر مقرر کړ، چې بیرته راستون شو نو رسول الله ﷺ ترینه پوښتنه وکړه: چې امارت دې څنګه ؤ؟ هغه ورته وویل: یا رسول الله ﷺ قسم په رب العالمین چې بیا به د دوه تنو مشري هم ونه کړم.

بیا به چې چا ورته وویل: لمونځ ته مخکې شه نو لمانځه ته به هم نه مخکې کیده ویرده به، چې د دغه حدیث شریف مصداق نه شو.

عبدالرحمن ابن سعید بن یربوع (رضي الله عنه) فرمایلي: چې عمر (رضي الله عنه) ابان بن سعید رضي الله عنه یو ځای کې امیر یا والي مقرر کړی ؤ هغه ولایت پرېښود او مدینې منورې ته راغی، عمر (رضي الله عنه) ورته زیات په غصه شو چې ولې دې ولایت پرېښود او د خلیفه بې اجازې ترې راغلې؟

ابان بن سعید (رضي الله عنه) ورته وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) واوره زما دې په الله ﷻ قسم وي د رسول الله ﷺ نه بعد به زه یوه عهده هم نه اخلم ، ځکه چې دا حدیث ماته معلوم دی ماته ابوبکر (رضي الله عنه) هم پیش کش کړی ؤ ما نه دی منلی.

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: زه به تا په زبردستئ ولیږم ځکه چې دغه علاقه تا فتحه کړې ده خلک یې ستا په لاس مسلمان شوي دي، ته د هغوئ په ژبه دود او دستور پوهیږې زه به له تا غوره دیندار او له الله جل جلاله ویریدونکی چیرې پیدا کړم؟

خو ابان بن سعید (رضي الله عنه) هماغسې انکار کولو او ویل یې: زه دوزخ نه ویریږم ما مه مجبوروه.

ما ته ابوبکر (رضي الله عنه) هم ویلي وو، ما انکار کړی ؤ.

بیا صحابه کرامو رضي الله عنه، عمر (رضي الله عنه) ته وویل، چې ابوبکر (رضي الله عنه) مجبور نه کړ، ته یې هم مه مجبوروه، او هلته هغه ځای سره بلد بل صحابي علاء حضرمي (رضي الله عنه) یې ولیږلو هغه هلته خپلوان هم لرل او خلکو یې ډیر عزت کولو او د هغوئ مسلمانیدو کې د ده لویه ونډه وه، نو عمر (رضي الله عنه) علاء حضرمي (رضي الله عنه) ته وویل: چې ته ولاړ شه هغه نه راضي کیږي او ویل یې: ما ته د خلکو مشروالي کې دوزخ ښکاري، که زه لږ غفلت وکړم هلاک به شم دوزخي به شم.

خو نورو صحابه کرامو ورته وویل: ته اطاعت وکړه او هر کار کې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) سره مشوره کوه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) به دعاء درته کوي. الله ﷻ به دې دوزخ نه بچ کړي.

بیا علاء حضرمي (رضي الله عنه) راضي شو او هلته د والي په صفت ولاړ•.

ګرانو دوستانو همدا موضوع جاري ده راسره اوسئ !

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• الهیثمي جلد ۵ ص۲۰۲ ، کنزالعمال جلد ۳ ص ۱۳۳ ، کذالک في الاصابة جلد ۴ ص۲۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۸) برخه:

قاضي صاحبانو ته،

(۱) ابو هريره (رضي الله عنه) فرمايي: چې اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راوغوښتم او راته يې ويل: يو ځاى ته دې د والي او قاضي په صفت ليږم، نو ما انکار وکړ.

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: ته انکار کوې او له تا نه مخکې يو تن پخپله د عهدې خواهش کړی ؤ.

نو ما ورته وويل: چې هغه څوک دی؟

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: چې يوسف بن يعقوب عليهم السلام!

ابوهريره (رضي الله عنه) فرمايي: ما ورته وويل: هغه خو نبي وو، او د نبيانو اولاد ؤ.

او زه د اميه زوی يم او زه له دريو شيانو او دوه شيانو ويريږم:

نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: دا سې ووايه چې له پنځه شيانو ويريږم،

نو ما ورته وويل: درې تا پورې اړه لري دوه ما پورې.

❶ زه ويريږم چې بې علمه خبرې به وکړم.

❷ بې علمه فيصلې به رانه وشي دوزخي به شم.

❸ ته چې زما غلطي ووينې په دې دړو به راته ښې مظبوطې دورې راکړې.

❹ زما مال به په دې خاطر بيت المال کې جمع کړې چې په ما به د غل شک وي.

❺ او زما عزت به خاورو سره خاورې شي.

عبدالله ابن موهب (رضي الله عنه) نه روايت دی: چې عثمان (رضي الله عنه) ابن عمر (رضي الله عنه) ته وويل: چې زه تا قاضي مقرر ووم، ولاړ شه او د خلکو تر منځ فيصلې کوه، هغه انکار وکړ، چې زه د قضاء لائق نه يم،

عثمان (رضي الله عنه) ورته وويل: چې ستا پلار عمر (رضي الله عنه) خو فيصلې کولې نو ته يې ولې نه کوې؟

نوعبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل: اګر که هغه يې اهل ؤ خو هغه هم ويريدو، چې ناحقه فيصله ونه کړي.

بيا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته و فرمائل: ما له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې قاضيان درې قسمه دي، دوه قسمه به جهنم کې وي يو قسم به جنت کې وي.

اول: هغه قاضي چې بې له تفتيشه، بې له علمه، بې له حق ته رسيدلو غيرحق فيصله وکړي هغه به جهنم کې وي.

دويم: هغه قاضي چې څه يې زړه غوښتل هماغسې فيصلې يې کولې او حق او ناحق يې نه کتل واسطه، رشوت، ډار او ويره باندې يې فيصلې کولې جهنم ته ځي.

دريم: هغه قاضي به جهنم ته نه ځي، چې په قرآن او سنت نبوي ﷺ باندې يې فيصلې کولې، رشوت خور نه ؤ، واسطه يې نه منله او د چا د زورواکي پروا ور سره نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله بن صامت (رضي الله عنه) فرمايي: چې زياد عمران ابن حصين (رضي الله عنه) د خراسان له پاره يې والي ټاکي او هغه انکار کوي چې زه ولايت نه شم کولای خلک به انصاف غواړي زه به يې نه شم کولای او د قيامت په ورځ به زه جهنم ته روان يم.
خلک به مځکې غصب کوي، گناه به زما په غاړه وي، خلک به ناحق قتلونه کوي گناه کې به زه شريک يم.
زما ماتحت قاضيان به انصاف باندې فيصلې نه کوي گناه کې به زه شريک يم، خلک به وږي وي زه به خبر نه يم گناه به زما په غاړه وي،...
ما به کار اهل کار ته نه وي سپارلی او د هغه د گناهونو بوج به د قيامت په ورځ په ما هم وي.
زما په ملک کې به ظالم په خلکو ظلم کوي، او زه به خبر نه يم، گناه کې به زه ورسره شريک يم.
عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې امير معاويه (رضي الله عنه) به اعلانونه کول چې ماته قاضي پکار دی؛ خو چا به ږغ نه کولو، او که چا ته به يې وويل: چې ته قاضي شه هغه به ورته وويل: چې ما ته هغه حديث رسيدلی دی، چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: چې کوم قاضي عدالت ونه کړي، نو د پل صراط نه به يې جهنم ته وغورځوي چې اويا ۷۰ کاله به همدا سې روان وي بيا به د جهنم بيخ ته ورسيږي او همدغه به يې ځای شي.*
گرانو دوستانو اوس خو قاضيان په زور، رشوت، واسطه ځان مقرروي او دغه د جهنم اور په پيسو اخلي ځکه چې پراخه حرام مال پکې گټلای شي، عدل نشته زورواکي ده په ناحقه فيصله به يې عالم بندي کړي وي او د جاهل قاضي په وړاندې به يې ودروي هغه ور باندې قيد يا اعدام وخيژوي بې له کومې گناه ټول عالمان او حافظان بنديخانو کې دي او جاهلان مو قاضيان دي دالله ﷻ او رسول الله ﷺ دښمنان مو د الله ﷻ په دوستانو مسلط دي، انتظار کوئ د الله ﷻ انتقام نه بچ کيدل ممکن نه دي.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۹) برخه:

د عمر رضي الله عنه د خلافت له پاره د اهل حل والعقد شورى جوړول.

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه فرمايي: زما نه زيات خدمت د اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) بل چا نه دی کړی، يوه ورځ په خپل کور کې ناست ؤ، او يوه دا سې اوږده ساه يې وويستله ما ويل: چې د سينې پوښتنې يې ماتې شوي دي؛ نو ما جرئت وکړ او ور وړاندې شوم، پوښتنه مې ترينه وکړه چې ضرور يو لوی مصيبت شته!

---

* مسند امام احمد (رح)، رواه ابو داؤد و كذالک في البداية والنهاية ج۴ صف ۲۴۹، و اخرجه البيهقي ج۲ صف۳۱۰ و ابن سعد ج ۳ صف ۲۰۷، وقال الذهبي حديث صحيح، وقال الحاکم ج ۳ صف ۲۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

خــو هغــه کــوم غــم او مصــیبت دی؟ مــا تــه ضــرور ووایــه، نــو امیرالمــؤمنین (رضــي الله عنــه) وفرمائــل: چــې هــو لــوی غــم را بانــدې بــار دی هغــه د خلافــت بــار دی زه بایــد خلافــت هغــه چاتــه حوالــه کــړم چــې اهــل یــې وي، خلکو ته انصاف ورکړي او د خلکو شکایات واوري، زغم ولري او مهربانه وي.

عبــدالله ابــن عبــاس رضــي الله عنــه فرمــايي: چــې مــا ورتــه وویــل: ولــې هغــه خلــک چــې د جنــت زیــری پــرې شوی دی یعنې عشره مبشره بالجنة ولې هغوئ یې اهل نه دي؟

بیا ما ورته د یو یو نوم اخیست او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) پکې ملاحظات لرل.

بیا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) نه راویت دی: د وفات نه مخکې چې زخمي هم ؤ ما ته وویل:

علي (رضي الله عنه)

عثمان (رضي الله عنه)

طلحة (رضي الله عنه)

زبیر (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

او ســعد ابن وقــاص (رضــي الله عنــه) را وغــواړه بیــا یــې وفرمایــل: کــه خلافــت ســعد (رضــي الله عنــه) تــه ورکړل شي بهتره ده که نه؟ نو د غه کسانو سره مشوره وکړه.

عبــدالله ابــن عمــر (رضــي الله عنــه) فرمــايي: مــا هغــوئ راوغوښــتل نــو عبــدالرحمن ابــن عــوف رضــي الله عنــه هغوئ ته وویل:

تاســې د خلافــت لــه پــاره غــوره شــوي یاســت، تاســو کــې کــه څــوک بــل تــه تیریــږي تیــر دې شــي، نــو زبیــر (رضي الله عنه) خپله رایه علي (رضي الله عنه) ته وسپارله.

طلحة (رضي الله عنه) خپله رایه عثمان (رضي الله عنه) ته ورکړه

او سعد (رضي الله عنه) خپله رایه عبدالرحمن (رضي الله عنه) ته ورکړه.

بیــا عبــدالرحمن ابــن عــوف رضــي الله عنــه پورتــه شــو ځــان لــه یــې علــي (رضــي الله عنــه) تــه وویــل: ایــا کــه زه یو داسې شخص انتخاب کړم چې د خلافت لالچي نه وي خو وړ شخص وي ته به یې ومنې؟

هغه ورته وویل: ولې نه په سر سترګو.

بیــا عبــدالرحمن ابــن عــوف (رضــي الله عنــه) عثمــان (رضــي الله عنــه) تــه ورغــی هغــه تــه یــې هــم همــدا خبــره وکــړه چــې تــه بــه زمــا انتخــاب شــوی نفــر ومنــې؛ چــې زه بــه فقــط د الله ﷻ لــه ویــرې انتخــاب کــوم هغــه ورتــه وویل: هو ستا انتخاب ما ته قبول دی.

بیــا یــې ورتــه وویــل: لاس را وړانــدې کــړه ! هغــه لاس ور اوږد کــړ او عبــدالرحمن ابــن عــوف (رضــي الله عنــه) ورســره بیعــت وکــړ. بیــا علــي (رضــي الله عنــه) را پورتــه شــو بیعــت یــې ورســره وکــړ بیــا ټولــو صــحابه کرامــو بیعت ورسره وکړ ،چې د خلافت دغه مشکل حل شو.

عمــر (رضــي الله عنــه) فرمــايلي: چــې د خلافــت لــه پــاره داســې شــخص مناســب دی چــې مکمــل د قــرآن او حــدیثو علــم ولــري، ســختي کــوونکی وي؛ خــو جــابر او متکبــر نــه وي، ســخي وي خــو بیځایــه اســراف کــوونکی نــه وي، بــل چاتــه مــال ورکــوونکی وي او خپلــه چــا تــه لاس نــه اوږدوي، عــاجزي کــوونکی وي خــو شخصیت یې کمزوری نه وي چې څوک یې امر نه مني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اقتصاد پوهیږي خو بخیل نه وي،
لالچي تمع کوونکی او مصلحتي نه وي چې ملک او قوم د مصلحت په نوم برباد کړي.
اسلام ته او وطن ته وفادار وي، درواغجن او لافو نه وي، حدود به جاري کوي او د خلکو د ملامتیا پرواه به نه کوي، ظالم به نه وي، او ور سره کسان به یې هم ظالمان او جابران نه وي، د چا سیاسي او فکري غلام به نه وي.
قوم او نژاد پرست به نه وي، نیک عمله به وي بل ته به هم د نیکئ توصیه کوي، د سنتو پابند به وي فاسق به نه وي، د یتیمانو بې وزلو، نادارو، ضعیفانو، کونډو او معیوبینو له پاره به خاص انتظام کوونکی وي.
خپله تنخواه به د خپلې حلالې مزدورئ نه پوره کوي، د بیت المال نه به شخصي مصارف نه کوي.
مال جمع کوونکی به نه وي، که د زکاة مستحقین ترې وغوښتل شي نو پخپله به هم د زکاة اخستلو مستحق وي، که چا ور باندې کومه دعوه وکړه نو قاضي ته به خپله حاضریږي او د قاضي هره فیصله به مني.
خپله خبره او نظر به په چا نه تحمیلوي بلکې د اهل حق رایه باندې به عمل کوي[•].
راتلونکی نشر کې د عمر (رضي الله عنه) د بیت المال سره احتیاط او نور بهترین معلومات کې را سره او وسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه

د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې.

د حسن ابن علي (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې عمر (رضي الله عنه) ته کوم ځای نه مشترک مال راغی، نو ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) چې لور یې وه، ورته راغله او ورته یې وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ستا د خپلوانو هم تا باندې حق دی زه دې لور یم ماته هم برخه راکړه.
امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته جواب کې وویل: لور جانې ستا حق زما سره زما شخصي مال کې دی او دا مال خو د غنیمت مال دی، که زه تا ته په دې مال کې برخه درکړم، نو زه به لویه ګناه کې مبتلا شم ، ګرانې لور جانې ته مه خفه کیږه زه ستا د لوګی تندی نه ښه خبر یم، خو ما سره خپل مال نشته چې در یې کړم، او د بل مال در باندې نه خورم.
حسن (رضي الله عنه) فرمایې: ما ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) ولیدله چې لمن یې ځان پسې را کاګله او بیرته لاړه.
اسلم (رضي الله عنه) فرمایې: چې عبدالله ابن ارقم (رضي الله عنه) ته د جلولاء علاقې نه مال راغلی ؤ، هغه کې سره، سپین او مرغلرې هم وو، نو هغه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته وویل: که ستا

[•] کذافي منتخب الکنز ج ۴ ص ۴۱۲ ، و ایضا ذکر کنزالعمال ج ۴ ص ۳۱۳ و ص ۳۱۸ ، اخرج احمد في کتاب الزهد ، و ابن ابی شیبة و ابن عساکر و اخرج ابن سعد في کتاب اهل حل والعقد و کتاب الاموال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښه وي دغه مال وګوره که ستا کوم خوښ وي زه به هغه تا ته درکړم، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: فارغ وخت کې را ته یاد کړه چې زه یې وګورم بیا یوه ورځ امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) فارغ ؤ چې عبدالله ابن ارقم (رضي الله عنه) ورته خبره یاده کړه او ور سره روان شو.

کور ته چې ورسیدل هغه مال ورته کېښ کې وا چول او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته په ژړا شو چې دغسې مال الله ﷻ خپلو دوستانو ته نه ورکوي بیا یې دغه آیات تلاوت کړ.

{زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۗ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الْمَآبِ} (14)

ژباړه:

(خلکو ته خواهشات خوښ شوي لکه ښځې اولادونه ،او جمع کړل شوي مالونه سره زر سپین زر ،او معلومدار آسونه یا د آسانو په شان د سورلۍ شیان او نور چهار پایان او کرل شوي فصلونه، باغونه او کروندې آلات ، خو دغه ټول د دنیا شیان دي چې پاتې کیدونکي دي ، خو د الله جل جلاله په نزد ډیر غوره او بهتر ورتلل دي چې همیشه دي او نه ختمیږي.)

دې وخت کې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) راغی او وړوکی زوی یې غیږ کې ؤ، هغه ورته وویل: اباجانه یوه ګوته خو ترینه ماته را کړه چې په ګوته یې کړم نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: مور ته دې ولاړ شه هغه به ستوان در باندې وخوري، اسلم (رضي الله عنه) فرمایې هیڅ شی یې ورنه کړ.

اسماعیل بن محمد بن سعد بن ابي وقاص (رضي الله عنه) فرمایې: چې د بحرین نه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مشک او عمبر راغلي وو، چې د مسلمانانو تر منځ یې تقسیم کړي، نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) و فرمایل: کاش چې یوه ماهره ښځه وای چې دغه مشک او عمبر یې تول کولای شوای چې تول کړي یې وای او هر چاته مې خپله برخه ورکړې وای نو د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زوجه مبارکه عاتکه بنت یزید بن عمرو بن نفیل رضي الله عنه هلته ناسته وه، هغې وویل: زه په تول کولو کې مهارت لرم زه به یې تول او تقسیم کړم.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: چې نه ته به یې نه تولوې، ځکه چې زه ویریږم چې ستا لاسونه به په مشکو او عمبرو ککړ وي، سر به وګروې یا به غاړې ته لاس پورته کړې، یا به د سر پیکی سموې نو دغه مشک او عمبر به په هغه ځای پورې ونښلي.

اوستا ګوتې به هم خوشبویه شي چې په دې طریقه به تا ته د نورو خلکو نه زیاته برخه درشي نو هم به زه ګناهګار شم او هم به ته.

دې ته وایې د الله ﷻ ویره فقط ګوتو پورې نښتي مشک او عمبرو باندې هم راضي نه دی چې له خلکو ورته زیات ورسیږي.

حسن ابن علي (رضي الله عنه) فرمایې: امیرامؤمنین (رضي الله عنه) یو ماشوم ولید ؛ چې ډیر زیات ډنګر او کمزوری ؤ، نو پوښتنه یې وکړه چې دا د چا زوی دی چې دومره ضعیف دی؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: چې ستا اولاد دی یعنې زما زوی دی، او ستا لمسی دی نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: نو ولې خوراک نه ورکوئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبد الله ابن عمر(رضي الله عنه) ورته وویل: ستا هغه امیر چې په بیت المال باندې مقرر دی هغه ورته څه نه ورکوي، او تا ټولو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه مقرره کړې ده.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپل زوی ته وویل: زویه بیت المال ته طمع مه کوه هغې باندې زه د خلکو مصارف پوره کوم د خپل کور مصارف نه.

ته مزدوري وکړه او دغه زما په لمسي یې وخوره چې غټ شي.

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې ما بازار کې یو ډنګر اوښ واخست او ځنګل ته مې د رمې والا سره ولیږلو، چې تیار شي، نو لږ وخت بعد هغه تیار شو او ما بازار ته د خرڅولو له پاره راوست؛ چې خرڅ یې کړم او ګټه پرې وکړم، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) بازار ته راغی او په دې اوښ یې نظر ولګید او پوښتنه یې وکړه چې دا د چا دی؟ نو زه په منډه ورغلم ورته مې وویل: اباجان دا زما دی ما ځنګله ته لیږلی ؤ هلته څورب او تیار شو اوس مې راوستی خرڅوم یې، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ښه خلکو به ویلي وي چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) د زوی اوښ دی ښه واښه پرې خوري، ښې اوبه پرې څښي چې تیار شي یعنې تا زما د نوم نه غلطه استفاده کړې، ژر شه خرڅ یې کړه چه په څو دې اخستی وي هغه واخله او باقي پیسې بیت المال کې داخلې کړه، هغه همداسې وکړل.

اسلم (رضي الله عنه) فرمایي: چې د روم بادشاه یو قاصد رالیږلی ؤ عمر (رضي الله عنه) ته کله چې هغه بیرته تلو؛ نو د امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې چا نه یو دینار قرض کړ، هغې باندې یې عطر واخستل او بوتلونو کې یې واچول او د روم د بادشاه ښځې ته یې هدیه ولیږله،

کله چې د روم د بادشاه ښځې ته عطر ورسیدل ډیره خوشحاله شوه او هغه بوتلونه یې د سرو، سپینو او مرغلرو ډک کړل بیرته یې راولیږل، کله چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زوجې مبارکې ته ورسیدل هغې تول په کټ کې واړول چې ویې ګوري، دې وخت کې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راغی او پوښتنه یې وکړه! چې دا له کومه شول؟ هغې ورته وویل: ما له چا یو دینار قرض آخستی ؤ او عطر مې پرې رانیولي وو او د روم بادشاه ښځې ته مې سوغات لیږلي وو، هغې واپسئ کې دا هدیه را لیږلې ده. امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپلې زوجې مبارکې ته وویل: ښه هغې به ویلي وي چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ښځه ده ځکه یې ډیر مال درته را لیږلی دی یعنې تا زما له نوم نه استفاده کړې ده بیا یې هغه شیان بازار کې خرڅ کړل او یو دینار یې خپلې بي بي رضي الله عنها ته ورکړ چې قرض دار ته یې ورکړي. او نور یې بیت المال کې داخل کړل.

دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) عدالت او د الله څخه ﷻ ویره.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۱) برخه*:

محمد ابن سيرين (رضي الله عنه) فرمايي: چې عمر (رضي الله عنه) ته خپل زوم راغی او ورته يې وويل: ما ته د بيت المال نه څه راکړه، نو عمر (رضي الله عنه) ډير زيات ورټلو چې ته غواړې ما په داسې کارونو جهنم ته بوزې، او زه د خائنانو نه شمار شم؟، بيا يې له خپل شخصي مال نه لس زره درهم ورکړل.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) د عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې عاتکه بنت عمرو بن نفيل رضي الله عنه ته يو فرش يا درۍ راوليږله چې يونيم لاس يا يو لاس يوه لويشت او نرۍ هم وه، دا د دې له پاره چې ور باندې د شپې پريوزي، نو عمر (رضي الله عنه) هغه وليدله او پوښتنه يې وکړه چې دا له کومه شوه؟ بي بي مبارکې ورته وويل: دا ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) را ليږلې ده.

عمر (رضي الله عنه) هغه راواخستله او تر هغې يې خپله بي بي عاتکه رضي الله عنها ووهله چې سر يې ويني شو، بيا يې ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) راوغوښت، هغه ورته وويل: يا امير المؤمنين لږ صبر وکړه زما خبره واوره، خو عمر (رضي الله عنه) يې په وهلو شروع وکړه او همدا يې ورته ويل: ستا د سوغات ليږلو له پاره بل مناسب ځای نه ؤ چې تا ماته را وليږله؟

ايا ته غواړې چې مونږ په داسې فرش ويده شو چې زما د رعيت نه د چا په کور کې نه وي؟

ايا ته غواړې چې مونږ په داسې نرم فرش ويده شو؟ چې د شپې عبادت را نه پاتې شي؟

ايا ستا خوښه ده چې زما کور کې دې داسې فرش موجود وي چې زما د رعيت په کورونو کې نه وي؟

عطاء ابن يسار (رضي الله عنه) فرمايي:

رسول الله ﷺ عمر (رضي الله عنه) ته هديه را وليږله؛ خو عمر (رضي الله عنه) يې د اخستلو نه انکار وکړ، بيا رسول الله ﷺ را وغوښت چې تا زما هديه ولې قبوله نه کړه؟ نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: يا رسول الله ﷺ تا نه دي فرمايلي: چې هر چا ته دا غوره ده چې چا ته د اخستلو له پاره لاس اوږد نه کړئ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: هو ما ويلي دي؛ خو ما د سوال له پاره لاس اوږدول ياد کړي دي، دا خو تا نه دی غوښتی يعنې که څوک څه درکوي چې تا نه وي غوښتي د هغه قبولول منع نه دي، خو چې وروسته ورپسې دنيايي طمع نه وي، مثلاً يو داسې څوک درته کوم سوغات درکوي چې تا پورې يې کوم کار بند وي، بيا هغه کار در باندې کوي دا بيا رشوت کې حسابيږي.

بيا عمر (رضي الله عنه) هغه هديه قبوله کړه او قسم يې وخوړ چې چا ته به د کوم شي سوال نه کوم.

تر دې چې کله به په آس سپور ؤ او قمچينه به ترې وغورځيدله او خلک به موجود وه، چې هغه ورته ورکړي خو خپله به له آس کښته کيده او هغه قمچينه به يې را اخيستله،

---

* رواه مالک مرسلا ورواه البیهقی عن زید ابن اسلم عن ابیه عن عمر ابن الخطاب، کذالک فی الترغیب والترهیب ج۲ صف 118 و ابن عساکر و ابن سعد ذکر مثل ذلک، وفي کنز العمال ج4 صف۳۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـــ ليث ابن سعد (رضي الله عنه) فرمايي: چې مقوقس بادشاه د مصر والي عمرو بن العاص (رضي الله عنه) ته وويل: ته د محطم غر په ما باندې خرڅ کړه زه به تا ته (۷۰۰۰۰) دينار درکړم عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) تعجب کې شو چې دغه اخستلو نه به د ده څه مطلب وي؟ نو عمر (رضي الله عنه) ته يې ليک راوليږه چې مقوقس بادشاه وايي: ته ما باندې دغه غر خرڅ کړه.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته جوابي ليک وليږو، چې ورته ووايه مسلمانان مځکې ۵ نه خرڅوي بلکې مځکې يا له نورو اخلي، يا يې فتح کوي خو ته دا ووايه چې دا غر خو نه فصل کوي، او نه ونې بوټي لري ته پدغه څه کوې؟

کله چې عمر ابن العاص (رضي الله عنه) ته ليک ورسيده، نو هغه مقوقس نه پوښتنه وکړه چې زمونږ کتابونو د دې غره په باره کې ليکلي دي چې دې کي د جنت د ونو يا درختونو نه يوه ونه ده.

عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) بيرته عمر (رضي الله عنه) ته وليکل: چې مقوقس داسې وايي:

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وليکل: د جنت د ونو مستحقين يوازې مسلمانان دي، او مسلمان د خاورې سوداء چا سره نه کوي او نه زمين فروش مسلمان کيدای نه شي؛ خو که ته پکې مقبره يا هديره جوړوې؟ فقط مقبرې يا هديرې له پاره به يې مفته درکړم.

نو عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) مقوقس ته همداسې وويل: مسلمان مځکه نه خرڅوي مځکه مور ده او مسلمان مور نه خرڅوي په يوه لويشت مځکه مسلمانان ډير سرونه قرباني کوي خو چاته يې پرېږدي نه.

بيا عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) ورته وويل: خبردار بيا د داسې کارونو اراده ونه کړې. چې د سختې بې شرمۍ سره به مخ شې،

بيا مقوقس خپلو عسکرو ته وويل: ما غوښتل چې په دې بهانه دغه غر واخلم او د مسلمانانو له پاره ترې مورچه جوړه کړم خو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته داسې اشاره راکړه چې کله به مې هم له ياده ونه وځي، يعنې د هغه د هديرې نه مطلب دا ؤ که غلط حرکت دې دغه غره طرف ته وکړ؟ نو دغه غر به ستاسې له پاره هديره شي.

بيا مقوقس وويل: تر څو چې مسلمانان دغسې په اسلام او خاوره مين اشخاص لري هميشه به کامياب وي خو کله چې د دوئ مشرانو د دښمن سره د مځکې سوداء وکړه، نو بيا به يې خپل قوم او ولس هميشه له پاره ذليله وي.

گرانو دوستانو لکه څنگه چې د عمر (رضي الله عنه) نور سيرت کې را سره ياست د عمر (رضي الله عنه) د شهادت غمجنو شيبو کې را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه:

او د شهادت غمجنه پېښه•.

لکه چه وړاندې مو ذکر کړل، چې کعب الاحبار ورته ویلي وو، چې زمونږ کتابونو کې د همدې کال د ذالحجې میاشتې اخیر کې ستا د شهادت امکان شته؛ نو کله چې عمر (رضي الله عنه) اخیرې حج ته ولاړ، نو په عرفات کې یې ځانله دغه دعاء وکړه:

← ای ربه زما عمر زیات شو، ای ربه زما قوت او طاقت ختم شو، ای ربه: اوس خو زما رعیت ډیر زیات شو، مسلمانان ټولې دنیا ته ورسیدل، او زیات ملکونه یې فتح کړل، اوس مې ځانله در وغواړه اوس مې د خپل حبیب سره ملاقات نصیب کړه، یا ربه: ما مه ضایع کوه، یا ربه: ته خو پوهیږې چې زما ستا ملاقات ته تلوسه ده، یا ربه: ما ته شهادت نصیب کړه، یا ربه: ته خو خبر یې چې مونږ درې تنه د اُحُد غره ته ختلي وو او غر په زلزله شو او وخوځیدلو او ستا ګران پیغمبر ﷺ ورته وویل: ای اُحُدَه: ودریږه تا باندې یو نبي ﷺ، یو صدیق (رضي الله عنه) او دوه شهیدان ولاړ دي، نو هلته خو غیر زما او عثمان (رضي الله عنه) نه بل څوک نه وه، نو ما ته زما د شهادت ارمان پوره کړه،

ای ربه: ته خو عالم یې چې یوه ورځ نبي ﷺ زه ولیدم چې سپینې جامې یا کالي مې اغوستي وو، نو نبي ﷺ رانه پوښتنه وکړه چې جامې دې نوي دي که مینځل شوي دي؟ نو ما ورته وویل:

چې مینځل شوي دي نو رسول الله ﷺ راته وویل: نوې جامې اغونده، او ژوند عزتمند تیر کړه او شهید مړ شه.

او الله ﷻ به درته په دنیا او اخرت کې د سترګو یخوالی در کړي، بیا یې لاسونه اوچت کړل دعا یې وکړه یا الله ﷻ ما ته مقبول شهادت نصیب کړه.

یا ربه: ما ته مرګ ستا د حبیب په کلي کې را کړه یعنې مدینه منوره کې.

نو الله ﷻ یې دعاء قبوله کړه، کله چې د حج د فریضې آداء کولو بیرته راستون شو نو د مغیره ابن شعبة غلام چې د نهاوند په جګړه کې اسیر او غلام شوی ؤ، کافرانو ولمسولو او د مال متاع او واده لالچ یې ورکړ، دغه مجوسي غلام ابو لؤلؤ باندې مشهور ؤ چې اصلي نوم یې فیروز ؤ، دې خبیث کافر خپل خنجر چې دواړه طرف ته تیز تیره ؤ، مسموم یا په زهرو ککړ کړ او سهار وختي مسجد سره پټ شو.

کله چې عمر (رضي الله عنه) محراب کې امامت له پاره ودرید او د لمانځه صفونه یې برابرول نو ابو لؤلؤ پیروز مجوسي ور باندې رامنډه کړه او په ډیرې تیزۍ سره یې درې ګذاره ووهه او بیرته په تیښته شو، نورو صحابه کرامو د نیولو کوشش وکړ خو مجوسي کافر هر هغه چا باندې وار کول چې مخې ته به ورغی، نو ټول دیارلس (۱۳) تنه یې زخمیان کړل چې (۹) تنه پکې شهیدان شول، بیا اخیر صف کې یو صحابي ورته مخ باندې څادر واچولو او د شاه لخوا نه یې کلک غیږ ترې چاپیره کړه چې دې وخت کې ابو لؤلؤ فیرز المجوسي خپل خنجر باندې د خپلې غاړې رګونه غوڅ کړل او خپل خنجر یې خپله مرۍ کې ښخ کړ او مردار شو.

عمر (رضي الله عنه) پریوت او دغه آیات یې تلاوت کړ (وَكَانَ اَمْرُاللّٰهِ قَدَراً مَّقْدُوْراً)

• کتاب الاسیعاب ج ۳ صف ۲۴۳، طبقات الکبری ج ۳ صف ۲۵۲-۲۵۳-، اسد الغابة ج 4 صف ۱۸۰-۱۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو عبدالله ابن عباس (رضي الله عنه) عبدالرحمن ابن عوف له لاسه ونیولو او لمونځ ته یې مخکې کړ، نو عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) اسانه او لنډ لمونځ اداء کړ او عمر (رضي الله عنه) یې په اوږه کړ او خپل کور ته یې یووړ.

هلته لږ په هوش راغی نو غږ یې وکړ ماته اوبه راوړئ، زه اودس کوم لمونځ رانه قضاء کیږي او داسې حال کې چې د وینو فوارې یې بدن نه رواني دي، اودس یې وکړ او ښه په اطمئنان سره یې لمونځ وکړ.

بیا یې صحابه کرامو ته وفرمایل: څوک چې لمونځ نه کوي د هغوئ په اسلام کې برخه نشته، لمونځ هیڅ حالت کې قضاء کول نه دي روا، دې وخت کې طبیب ورته راورسید،

طبیب چې یې زخمونه ولیدل، ورته یې وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زخمونه دې ډیر ژور دي او ستا د بچ کیدو امکان نشته نن ماښام پورې دې د شهادت امکان دی، که وصیت کول غواړې نو وصیت وکړه ځکه چې ډیره وینه دې ضایع شوې ده، او داسې زخمونه په ګنډلو نه روغیږي.

صحابه کرامو ورته وویل: یا امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپل خلیفه وټاکه نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: زه د خلافت له پاره وړ او مناسب څوک نه وینم.

خلافت ډیر مشکل کار دی؛ خو هغه کسان دې خپلو کې مشوره وکړي چې رسول الله ﷺ ترینه د وفات په وخت راضي او عشره مبشره هم پکې دي، بیا یې یو یو ذکر کړل د غه کسانو کې څوک وټاکئ.

علي ابن ابي طالب (رضي الله عنه)

عثمان ابن عفان (رضي الله عنه)

طلحه ابن عبید الله (رضي الله عنه)

زبیر ابن عوام (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

سعد ابن ابي وقاص (رضي الله عنه).

بیا صحابه کرامو ورته وویل: مونږ ته نصیحت وکړه !

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وفرمائل: چې د الله ﷻ کتاب او رسول الله ﷺ سنت کلک ونیسئ، او په همدې عمل او فیصلې کوئ، کله به هم ګمراه نه شئ، همدا مو کامیابئ ته رسوي

بیا یې وفرمایل: ای انصارو تاسو چې څنګه اول کې انصارو ته زړونه او سینې پراخه کړې وې همداسې به ثابت قدمه اوسئ.

بیا یې مهاجرینو ته وفرمایل: ای مهاجرینو له انصارو ورونو سره ښه چلند کوئ تاسې او ستاسې اسلام چا نه اخستی، او انصارو تاسې او ستاسې اسلام ته ځای راکړی تر څو چې ټوله دنیا ته ورسید.

او ټولو ته دا زما نصیحت دی چې:

⇨کلو او بانډو خلکو سره زیات کومک او مرسته کوئ، دوئ په عقیده کې ډیر مضبوط وي.

⇨ای مسلمانانو: ذمیانو سره ښه سلوک او ښه چلند کوئ.

⇨دوئ تاسې ته جزیه درکوي چې ستاسې د اولادونو رزق پکې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦دې ذمیانو ستاسې دښمن دښمن ګڼلی دی او ستاسې د قانون تابع دي تر څو چې ذمیانو غداري نه وي کړې تاسې ور سره کومک کوئ.
⇦او ای مسلمانانو: خپلو ماتحتو خلکو باندې سختي مه کوئ، دوئ هم ستاسې په شان تن او وجود لري خپل کارونو کې ور باندې ظلم مه کوئ.
⇦خپلو زنانوو سره ښه چلند او ښه رویه کوئ.
⇦او په ښو نبوي ﷺ اخلاقو یې تربیه کړئ.
⇦خپلو اولادونو باندې نظر ساتئ او د دوئ ښه تربیه په تاسې لازم ده.
د عمر (رضي الله عنه) د شهادت بله برخه بیا ان شاءالله را سره اوسئ،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۳) برخه:

او د شهادت دوهمه برخه[•]

کله چې عمر (رضي الله عنه) صحابه کرامو رضي الله عنهم ته د خلافت له پاره ور کسان وښودل نو عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) یې ځان ته نږدې راوغوښت ورته ئې وویل: درې ورځې ته لمونځ ورکوه او دغه زما ښودل شوي کسان یو کور کې بند کړه تر څو چې یې په یو تن خلیفه رضا مندي نه وي ښودلې بهر ته یې مه پرېږده او چې دوئ خلیفه وټاکي او بیا که چا د هغه مخالفت کولو، نو سر ترې کټ کړه نرمي ورسره مه کوه.
بیا یې عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) ځان ته نژدې راوغوښت، ورته یې وویل: زویه ولاړ شه ام المؤمنین عائشې (رضي الله عنها) ته ووایه: چې عمر (رضي الله عنه) وایې چې که ته ما ته زما د دنیا تر ټولو محبوب نبي ﷺ او زما تر ټولو ګران دوست ابوبکر (رضي الله عنه) سره نږدې د ښخیدو اجازه وکړې؟ زه به ډیر خوشحاله شم زما نور هیڅ ارمان نه دی پاتې ټول الله ﷻ پوره کړي دي، فقط همدا یو ارمان لرم لکه چې دنیا کې مې د دوئ جلاوالی نه شوو برداشت کولای اخرت کې یې هم جلاوالی نه شم برداشت کولای، او دا به زما له پاره لوی د فخر ځای وي،
↩زویه ورشه خو زما نوم ورته واخله او امیر المؤمنین (رضي الله عنه) نوم ورته مه اخله زه اوس امیر المؤمنین نه یم.
↩عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) په بیړه د ام المؤمنین عائشې صدیقې (رضي الله عنها) کور ته ورغی اواز یې ورته وکړ، مورې زه عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) یم زه دننه را تلای شم؟
↩ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها ورته وویل: هو زویه راشه ایا عمر (رضي الله عنه) وفات شو؟
↩عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) دننه داخل شو ګوري چې د ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها له سترګو له سیلاب اوښکې رواني دي.

[•] کتاب الاستیعاب ج ۳ صف ۲۴۵-۲۴۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

➥عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) هم سلګئ شروع کړې، ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها ترینه پوښتنه وکړه چې زویه څنګه راغلی ئې؟

➥عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: پلار مې رالیږلی یم که ته ورته د رسول اللهﷺ او ستا والد ابوبکر الصدیق (رضي الله عنه) سره څنګ کې د استراحت کولو له پاره اجازه ورکړې.

◆عائشې صدیقې رضي الله عنها ورته وویل: ما خو دغه ځای خپل ځان له پاره خوښ کړی ؤ او دا زما کوټه ده، خو چې عمر (رضي الله عنه) رانه غوښتنه وکړه نو زما اجازه ده عمر (رضي الله عنه) ماته له خپل ځان نه زیات ګران دی ، هم هلته دې راحت ګاه ورته جوړه کړي، عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) خوشحاله شو چې د والد صاحب ارزو یې پوره شوه.

◆بیرته په منډه راغی کله چې کور ته دننه شو نو عمر (رضي الله عنه) سترګې ور واړولې، زویه کوم ښه خبر دې راوړی؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) هو بابا: ښه خبر دی ام المؤمنین (رضي الله عنها) اجازه راکړه.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وویل: الحمدلله چې اخرت کې مې هم د رسول الله ﷺ او ابوبکر (رضي الله عنه) ګاونډ په نصیب شو.

بیا یې وفرمایل: ځنکدن دومره سخت دی، که دا ټوله دنیا زما لاس کې وای ما به د قیامت د سختیو په مقابل کې فدیه کې ور کړې وای.

نو عبدالله ابن عباس رضي الله عنه ورته د سورت مریم (71) لمبر آیات تلاوت کړ.

بسم الله الرحمن الرحیم،

(وَاِنْ مِنكُمْ اِلّا وَارِدُها) الخ

بیا یې ورته وویل: زما امید دی چې ته به فقط لکه برق غونډې په جهنم تیریږې او بس،

دا ځکه چې امیرالمؤمنین یې امین المؤمنین یې سید المؤمنین یې تا په کتاب الله فیصلې کړي دي، تا عدل کړی دی، تا حقوق په عدل تقسیم کړي دي، ته د اسلام له پاره مددګار وې تا ملکونه فتح کړي دي، تا ټوله دنیا ته د عدل قوانین وضع کړل، تر قیامته به خلک ستا په عدلیه قوانینو فیصلې کوي.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ایا ته به د قیامت په ورځ ګواهي وکړې؟ چې ما دغه کارونه په صداقت تر سره کړي دي؟

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه ورته وویل: هو زه به دغسې ګواهي کوم.

بیا عمر (رضي الله عنه) یوه د خښتې تکړه را پورته کړه چې کاش زه داسې یو شی وای چې بیا ختم شوی وای او د قیامت عذاب نه بچ شوی وای، کاش چې زه مور نه وای پیدا شوی، کاش چې زه هیڅ هم نه وای، بیا یې اسمان طرف ته سترګې مبارکې وغړولې مسکی شو کلیمة شهادت یې وویله او روح یې رحلت وکړ او د علیین طرف ته لاړ.

إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّـا إِلَيْهِ رَاجِعونَ

بیا د صحابه کرامو یو زوګ شو هر یو به ورتلو او په مبارک مخ به ئې ښکلو او د دوئ د سینو نه لکه ژرنده د ژړا اوازونه پورته کیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیر یې د عمر (رضي الله عنه) مبارک جسد په اوږو راواخیست او د اخیري ارامګاه طرف ته یې راوړ.

چا د دي جرئت نه شو کولای چې، خبره وکړي بیا یې په شریکه قبر مبارک ته داخل کړ، او د ټولو د سترګو نه د اوښکو باران روان ؤ، چې کله یې قبر ته وسپاره نو عبدالله ابن سلام (رضي الله عنه) یې سر طرف ته ودرید یو خوا بل خوا یې وکتل مخکې ترینه رسول الله ﷺ او د هغه سینې مبارکې سره د ابوبکر (رضي الله عنه) سر برابر ؤ او د ابوبکر (رضي الله عنه) سینې مبارکې سره د عمر (رضي الله عنه) سر مبارک برابر ؤ، داسې ترتیب سره قبرونه جوړ شوي وو.

نو عبدالله ابن سلام (رضي الله عنه) په ژړا شو او ویې فرمایل: عمره (رضي الله عنه) ته زمونږ مهربانه ورور وې، د حق له پاره سخي وې، باطل له پارت بخیل وې، سترګو کې دې رعب او اثر ؤ، سترګې دې له حیا ډکې وې، په کوم شي چې به الله ﷻ خوشحاله کیده ته به په هغې خوشحاله کیدلې او په کوم شي به چې الله ﷻ خپه کیده ته به هم خپه کیدلې.

عمره (رضي الله عنه) تا د چا بیځایه صفتونه نه کول او نه دې د چا غیبت کولو، نور یې د خبرو تاب نه ؤ، نو علي (رضي الله عنه) یې پښو مبارکو ته ودریده، هغه هم سلګۍ وهلې بیا یې وفرمایل: الله تعالی ﷻ دې در باندې رحم وکړي، یا عمره (رضي الله عنه) په الله ﷻ قسم چې د نبيﷺ نه بعد تر ټولو ته را باندې ګران وې، ستا هره کارنامه موږ له پاره یو کتاب درس دی، تر څو چې ستا سیرت زموږ مخې ته موجود وي کله به هم ذلیل او برباد نه شو.

بیا ابو عبیده ابن جراح (رضي الله عنه) وفرمایل: زما دې په الله ﷻ قسم وي چې د عمر (رضي الله عنه) په رحلت اسلام کې داسې درز یعنې چاود پیدا شوه لکه دیوال کې چې درز یا چاود پیدا شي چې کله به هم جوړ نه شي.

بیا حذیفه ابن یمان (رضي الله عنه) وفرمایل: کله چې عمر (رضي الله عنه) ژوندی ؤ د اسلام مثال داسې ؤ لکه چې څوک خپل منزل طرف ته روان وي چې قدم اخلي نو منزل یې رانږدې کیږي او د عمر (رضي الله عنه) د رحلت نه بعد داسې شو لکه څوک چې د خپل منزل یا هدف نه شا ته روان وي چې څومره قدم اخلي منزل ترې لیرې کیږي.

عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو سیرت یې ژوندی دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو عدلیه او قوانین یې ژوندي دي، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ شجاعت یې ژوندی دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو موږ ته یې داسې نوم پریښود، چې تر قیامته به ور باندې فخر کوو، عمر (رضي الله عنه) ځان له د فاروق لقب وګټلو.

عمر (رضي الله عنه) زړونه وګټل مسلمانان او کافران ټول یې کارنامې ستائي.

روح دی ښاد وي ځای یې جنة الفردوس شه،

ګرانو دوستانو راتلونکي نشر کې د عمر (رضي الله عنه) هغه لاس ته راوړنې ذکر کوو چې تر قیامته پورې به خلک ترې استفاده کوي را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۴) برخه•.

د هغه خلکو جوابونه چې وایې اسلام او علماؤ انسانیت ته کوم خدمت کړی دی؟

(1) اول لقب د امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) ته ورکول شوی دی.

(۲) هجري شمسي او هجري قمري تاریخ عمر (رضي الله عنه) رواج کړی دی.

(۳) اول لمونځ یې د تراویح شل رکعته په جمع شروع کړ او ټولو ملکونو ته یې مکتوبونه ولیږل چې په جمع شل رکعاته تراویح وکړي.

(4) تر ټولو اول یې قرآن کریم ترتیب او په یو مصحف کې ولیکه زاړه اثار چې په تختو پاڼو او نورو طریقو لیکل شوي وو وسوځول.

(۵) تر ټولو لومړی یې د سِجِلاتو او سوانحو سِستم جوړ کړ، چې د هر چا سوانح، قوم او قبیله د اوسیدو ځای یې پکې ولیکل.

(۶) د شپې د گشت کولو او د خپلو خلکو د احوال نه ځان خبرولو عادت عمر (رضي الله عنه) جوړ کړی دی.

(۷) د شپې پیره کول او د دښمن له حالاتو ځان خبرول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۸) د علم النحو قواعد عمر (رضي الله عنه) شروع کړل او عامو خلکو ته یې فرمان جاري کړ چې بغیر علم نه به بل چاته تعلیم نه ورکوي، اول به ځان په عربي او د عربي په قواعدو پوهه کوي بیا به بل چاته تعلیم ورکوي.

(۹) تر ټولو اول مسافر خانې په لویو لارو کې عمر (رضي الله عنه) رواج کړې، چې له چا نه به لاره ورکه شوه، یا به ورسره د لارې خرڅ ختم شو مفت به یې ورسره وړه، قجورې، ممیز، غوړي او اوبه کومک کاوه.

(10) د پوځ له پاره د تقاود سستم او تنخواه عمر (رضي الله عنه) وټاکله چې د پوځي د مرگ وروسته به هم جاري وي،

(11) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د حکومت له پاره داسې قوانین وټاکل چې د هغې په برکت به کار اهل کار ته سپارل کیده، او د هر چا د پاسه به یو څوک ؤ چې پوښتنه ترې وکړي او غلطیانې ورته په گوته کړي.

(12) تر ټولو اول دارالقضاء عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده چې خلکو به هماغه ځای خپلې دعوې ور وړلې چې بنیاد یې ابوبکر (رضي الله عنه) ایښی ؤ او عمر (رضي الله عنه) عملي کړ.

(13) خوراکي مواد له شتمنو ملکونو نه غریبو ملکو ته په کښتیو کې وړل، عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.

(14) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) قضاء له حکومتي سستم او حکومت جلا او مستقله کړه چې ازادانه فیصلې وکړي او د قاضیانو د تربیه کولو له پاره یې تربیه گاه جوړه کړه چې پاک نفسه او دینداره قاضیان تربیه کړي او ټولو ښارونو ته یې ځانله دارالقضاوې جوړې کړې.

• ماخوذ من حکایة الصحابة ﵃
البدایه والنهایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د قاضي په وړاندې مساوات وضع کړل چې بې له تو پیر به نر او ښځه مالدار او غریب بادشاه او ګدا ورته یو ځای ودریږي.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۵) او اخیري برخه:

د عمر ابن الخطاب (رضي الله عنه) هغه خدمات چې د ټول انسانیت له پاره یې کړي دي•.

(۱) د مجرمینو له پاره توقیف خانې یا بندیخانې جوړول او په هغه کې د انسان له پاره ضروري سهولتونه عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۲) تر ټولو اول د مسجد نبوي ﷺ د توسیع او لویولو پروګرام او بیا د نورو مسجدونو د لویولو اجازه،

(۳) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د خیریه کارونو اداره جوړه کړه چې هغې ته به مالدارو خلکو خیراتونه او صدقات راوړل بیا به عمر (رضي الله عنه) په مستحقینو ویشل چې هغه کې غیرمسلم نادارو ته هم برخه ورکول کیده.

(۳) تر ټولو لومړی اسلامي سِکه یا اسلامي روپۍ چې د مسلمانانو نښان او کلمه به ور باندې وه، عمر (رضي الله عنه) جوړه او رواج کړه.

(4) تر ټولو لومړی لویه صدقه جاریه د عمر (رضي الله عنه) وه چې په خیبر علاقه کې مځکه وه، هغه ټوله یې په داسې طریقه صدقه کړه، چې تر قیامته یې چا ته د ملکیت اجازه نشته حکومتونه د هغې امدن د اوقافو او خیریه مؤسسو په ذریعه په کونډو، یتیمانو او بې وزلو ویشي.

(۵) د مجرمینو د تادیب له پاره دُوره یا قمچینه عمر (رضي الله عنه) رواج کړې ده، چې بد عمله خلک به یې پرې لارې ته راوستل.

(۶) د شرابو په څښلو (۸۰) دورې تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړې.

(۷) د جنازې لمونځ په یو ځل په جمع کول، عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي له دې مخکې به خلکو ډلې ډلې بیل بیل جنازې کولې.

(۸) تر ټولو لومړی ډاګخانه او د خطونو وړلو راوړلو سیستم عمر (رضي الله عنه) شروع کړی دی، چې مخصوصه اداره یې ورته جوړه کړه چې فقط همدا دنده به یې وه.

(۹) تر ټولو لومړی د لښتیو، ویالو او نهرونو کیندل او پلونه جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۱۰) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د شاړو او بې حاصله مځکو د اصلاح کولو له پاره قانون جوړ کړ چې هر چا شاړه او بې حاصله مځکه اباده کړه د هغه شوه.

چې په دې کار سره بیخي زیاتې شاړې او بې حاصله مځکې خلکو ابادې کړې.

• ماخوذ من من کتاب الاستعابه
و البدایة والنهایة و کنز العمال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱) تر ټولو لومړی په رمضان کې مسجدونه رڼا کول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.

(۱۲) تر ټولو لومړی فرش یعنې پوزَيْ په مسجد کې غوړول عمر (رضي الله عنه) شروع کړي دي.

(۱۳) تر ټولو لومړی بیت المال له پاره خاصه اداره عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده.

(۱۴) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د فوځیانو له پاره داسې قانون جوړ کړ؛ چې د پوځي د خدمت کولو وخت به د څلورو میاشتو سفر نه زیات نه تیریږي، بیرته به راستنیږي، یعنې د هیڅ پوځي، پولیس او مجاهد سفر به د څلورو میاشتو نه، زیات نه وي او نه به د خپلو کورودانو (میرمنو) نه زیات وخت لیرې تیروي.

(۱۵) د منظمو ښارونو د جوړولو سستم تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) رواج کړ.

(۱۶) د باراني مځکو هوارول او غرونو کې لارې جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.

(۱۷) په ذمیانو جزیه کښیښنودل تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.

(۱۸) د یهودو، د ټول حجاز او جزیرة العرب نه ویستل او شام ته جلا وطن کول خصوصا د نجران یهود؛ چې دوئ به همیشه د مسلمانانو په ضد دسیسې جوړولې، نو ځکه عمر (رضي الله عنه) د رسول الله ﷺ هغه حدیث شریف عملي کړ، چې مشرکان دې جزیرة العرب نه وویستل شي او بیرته دې داخلیدو ته نه راپرېښنو ستل کېږي.

(۱۹) تر ټولو لومړی داسې فاتح چې پوره ملکونه یې په یو وار فتح کړي وي عمر (رضي الله عنه) دی.

(۲۰) تر ټولو لومړی د دنیا هرې برخې ته مجاهدین او علماء، عمر (رضي الله عنه) لیږلي دي او هلته یې مضبوطې چاونۍ او درسگاوې جوړې کړې دي.

دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) مختصر مبارک سیرت که چیرې و غواړو نور هم دوام ورکړو هیڅکله به پای ته ونه رسیږي، د هغه د ژوند هره لحظه د عبرت ډکه ده، اوس به همدا کفایت وکړو راتلونکی سیرت د اسلام د دریم خلیفه او دریم ستوري عثمان (رضي الله عنه) په باره کې دی، د هغې لوستو ته مو هم رابولم راسره اوسئ.

ژباړه: لیک او ترتیب

ستاسې ورور حبل الله المتین

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library